
02 KLASIFIKĀCIJAS

**NACE 2. red.
pamatnostādnes**

EIROPAS KOPIENU STATISTIKAS BIROJS

02 Statistiskā pārvaldība, kvalitāte un novērtējums
Tālr.: (352) 4301-33622, fakss (352) 4301-33899

Priekšvārds

Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā (NACE) ir Eiropas pamatprincipu kopums statistikas sagatavošanai un izplatīšanai atbilstīgi saimnieciskajām darbībām.

ES dalībvalstis kopš NACE izstrādes 20. gs. 70. gados izmantojušas NACE vai no tās atvasinātas nacionālās klasifikācijas: tā ir Eiropas statistikas sistēmas infrastruktūras neatņemama daļa, ko izmanto salīdzināmas statistikas sagatavošanai. Tā kā NACE ir saistīta ar Starptautisko standartizēto visu ekonomiskās darbības veidu klasifikāciju (ISIC), tā ir svarīgs rīks, kas ļauj salīdzināt statistikas datus par ekonomisko darbību pasaules līmenī.

Šajā publikācijā aprakstīta NACE 2. red., kas pieņemta 2006. gadā un aizstāj NACE 1.1. red.

Šeit izklāstīti galvenie jēdzieni, vēsture un metodoloģiskās vadlīnijas, kas nepieciešamas, lai izprastu un piemērotu NACE 2. red. statistikas sagatavošanas procesā.

NACE 2. red. tapusi pēc piecu gadu ilgām apspriedēm, kurās piedalījās ES dalībvalstu statistikas iestādes, Eiropas tirgotāju un uzņēmēju organizācijas, Eiropas Centrālā banka un ANO Statistikas birojs. Darbu koordinēja Eiropas Kopienų Statistikų birojs.

Satura rādītājs

1. nodaļa. Ievads un priekšvēsture	Lpp.
1.1. NACE un integrētā ekonomiskās darbības veidu un produktu klasifikāciju sistēma	6
• Ekonomisko klasifikāciju starptautiskā sistēma	6
1.2. NACE: darbības joma un raksturojums	7
• Statistiskās klasifikācijas	7
• NACE kā ES saimniecisko darbību klasifikācija	8
• NACE darbības joma un ierobežojumi	8
• NACE struktūra un kodēšana	9
1.3. NACE: vēsture un juridiskais pamatojums	9
• No NICE līdz NACE 2. red.	9
• NACE regulas: galvenās iezīmes	10
1.4. NACE pārskatīšana	11
2. nodaļa. NACE definīcijas un principi	Lpp.
2.1. NACE izstrādē lietotie kritēriji	12
• Kritēriji klašu noteikšanai	12
• Kritēriji grupu un nodaļu noteikšanai	12
2.2. Pamatdarbības, sekundārās darbības un palīgdarbības	13
2.3. Statistikas vienību definīcijas	14
3. nodaļa. Darbību un vienību klasificēšanas noteikumi	Lpp.
3.1. Klasificēšanas pamatnoteikumi	16
• Pievienotās vērtības aizstājēji	16
3.2. Kombinētas un integrētas darbības	17
• Metode “no augšas uz leju”	17
• Izmaiņas vienību pamatdarbības klasifikācijā	19
• Vertikāli integrētu darbību klasificēšana	20
• Horizontāli integrētu darbību klasificēšana	20
3.3. Noteikumi par īpašām darbībām	20
• Darbības, ko veic par samaksu vai uz līguma pamata, un ārpakalpojumi	20
• Ārpakalpojumu darbību izlaides klasificēšana CPA	21
• Uzstādīšana uz vietas	21
• Remonts un apkope	22
3.4. Noteikumi un definīcijas, kas attiecas uz konkrētām sadaļām	22
• A sadaļa: Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	22
• G sadaļa: Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	22
• K sadaļa: Finanšu un apdrošināšanas darbības, un M sadaļa: Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	24
• O sadaļa: Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	25
• T sadaļa: Mājsaimniecību kā darba devēju darbība; pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās	25

4. nodaļa. NACE 2. red. saistība ar citām klasifikācijām	Lpp.
4.1. Saistība ar starptautiskajām klasifikācijām	26
• Ekonomisko un sociālo klasifikāciju starptautiskā sistēma	26
• ANO darbību un produktu klasifikāciju integrētā sistēma	27
• NACE saistība ar ISIC	28
• NACE saistība ar citām starptautiskajām klasifikācijām	28
4.2. Saistība ar ES klasifikācijām	29
• Preču statistiskā klasifikācija pēc saimniecības nozarēm (CPA)	29
• Kombinētā nomenklatūra (KN)	29
• PRODCOM	29
• Ražošanas pamatgrupējumi (MIG)	30
• Maksājumu bilance: ārvalstu tiešo investīciju statistikas klasifikācija	30
4.3. Saistība ar citām starptautiskajām klasifikācijām	30
• NAICS	30
• ANZSIC	30
• Citas klasifikācijas	31
4.4. Nacionālo kontu apkopotas struktūras	31
5. nodaļa. Izmaiņas NACE 2. red. salīdzinājumā ar NACE 1.1. red.	Lpp.
5.1. Izmaiņas struktūrā	34
5.2. Kodu atbilstības tabulas: darbības joma un izmantojums	38

Pielikumi

I. Terminu skaidrojums	Lpp.
II. NACE 2.red. ārpakalpojumu klasificēšanas noteikumi	39
	41

Saīsinājumu saraksts

KN	Kombinētā nomenklatūra – Eiropas preču klasifikācija
CPA	Eiropas Preču statistiskā klasifikācija pēc saimniecības nozarēm
CPC	ANO Centrālā preču klasifikācija
EP/P	Eiropas Parlaments un Padome
EEK	Eiropas Ekonomikas kopiena
EKS	Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēma
ES	Eiropas Savienība
HS	Pasaules Muitas organizācijas Preču aprakstīšanas un kodēšanas harmonizētā sistēma
ISIC	ANO Starptautiskā standartizētā visu ekonomiskās darbības veidu klasifikācija
DVV	Darbības veida vienība
NACE	Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā
PRODCOM	Rūpniecības produkcijas klasifikācija
RAMON	Eiropas Kopienų Statistikas biroja metadatu tiešsaistes serveris http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/index.cfm?TargetUrl=DSP_PUB_WELC
SITC	ANO Starptautiskā standartizētā tirdzniecības klasifikācija
NKS	Nacionālo kontu sistēma
SPC	Statistisko programmu komiteja
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
BEC	ANO Ārējās tirdzniecības statistiskā klasifikācija pa plašām ekonomiskām kategorijām

1. NODAĻA

NACE: ievads un priekšvēsture

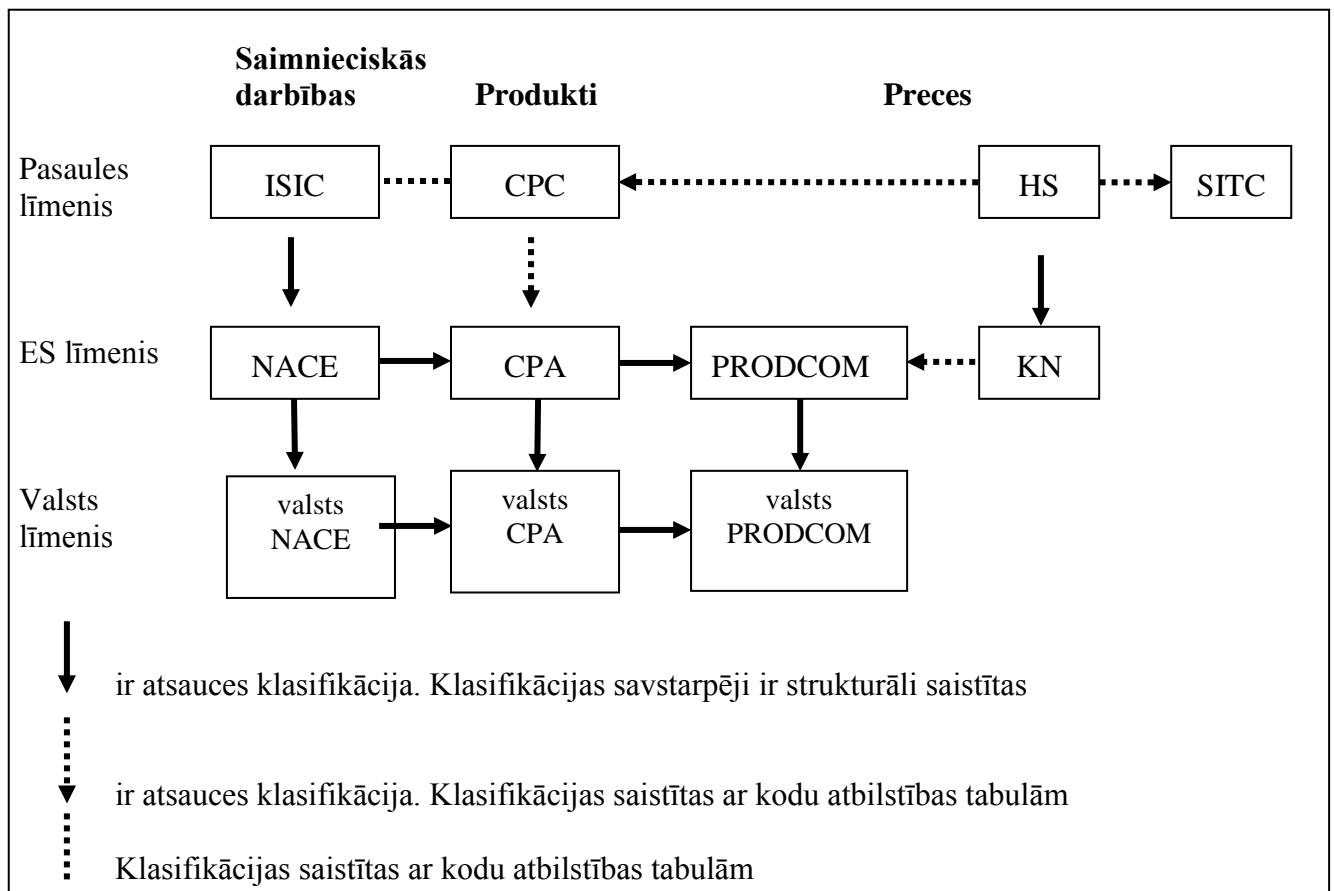
1.1. NACE un integrētā ekonomiskās darbības un produktu klasifikāciju sistēma

1. NACE ir akronīms,¹ ko izmanto, lai apzīmētu dažādas saimniecisko darbību statistiskās klasifikācijas, kas izstrādātas Eiropas Savienībā kopš 1970. gada. NACE nodrošina pamatnoteikumus plaša spektra statistikas datu vākšanai un izplatīšanai atbilstoši saimnieciskajai darbībai dažādās ekonomiskās statistikas jomās (piemēram, ražošana, nodarbinātība, nacionālie konti) un citās statistikas jomās.

2. Statistika, ko sagatavo, pamatojoties uz NACE, ir salīdzināma Eiropas un kopumā arī pasaules līmenī. Eiropas Statistikas sistēmā NACE izmantošana ir obligāta.

Ekonomisko klasifikāciju starptautiskā sistēma

3. Statistika, kas sagatavota, pamatojoties uz NACE, ir salīdzināma pasaules līmenī, jo NACE ir daļa no integrētas statistisko klasifikāciju sistēmas, kas izstrādāta galvenokārt ANO Statistikas biroja vadībā. No Eiropas viedokļa šo sistēmu var attēlot šādi:

¹ NACE veidots no nosaukuma franču valodā "*Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes*" (Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā)

Saīsinājumi:

- ISIC² ir ANO Starptautiskā standartizētā visu ekonomiskās darbības veidu klasifikācija,
- CPC³ ir ANO Centrālā preču klasifikācija,
- HS⁴ ir Preču aprakstīšanas un kodēšanas harmonizētā sistēma, ko pārvalda Pasaules Muitas organizācija,
- CPA⁵ ir Eiropas Preču statistiskā klasifikācija pēc saimniecības nozarēm,
- PRODCOM⁶ ir Rūpniecības produkcijas klasifikācija, ko izmanto rūpnieciskās ražošanas statistikai ES,
- KN⁷ ir Kombinētā nomenklatūra – Eiropas preču klasifikācija, ko izmanto ārējās tirdzniecības statistikai.

4. Šāda integrēta sistēma nodrošina dažādās statistikas jomās sagatavotu statistikas datu salīdzināmību. Tādējādi, piemēram, preču ražošanas statistika (kas ES tiek sagatavota saskaņā ar PRODCOM apsekojumiem) varētu būt salīdzināma ar tirdzniecības statistiku (ko ES sagatavo saskaņā ar KN). Sīkāka informācija par šīm sistēmām un to sastāvdaļām iekļauta 4. nodaļā.

5. NACE ir atvasināta no ISIC tādā nozīmē, ka tā ir ISIC tālāks sadalījums. ISIC un NACE pozīcijas ir pilnīgi vienādas augstākajos līmeņos, bet zemākajos līmeņos NACE ir detalizētāka.

6. Lai nodrošinātu starptautisku salīdzināmību, definīcijas un pamatnostādnes, kas izstrādātas NACE vajadzībām Eiropas Savienībā, ir saskaņotas ar ISIC ievadā publicētajām definīcijām un pamatnostādnēm.

1.2. NACE: darbības joma un raksturojums

Statistiskās klasifikācijas

7. Visiem statistiski aprakstāmajiem novērojumiem nepieciešama sistemātiska klasifikācija. Klasifikācijas iedala statistisko novērojumu kopumu grupās, kas ir cik vien iespējams viendabīgas attiecībā uz statistiskā apsekojuma priekšmeta raksturīgajām pazīmēm.

8. Statistiskās klasifikācijas raksturo:

- a) pilnīgs pētāmā kopuma aptvērums;
- b) savstarpēji izslēdzošas kategorijas: katrs elements jāklasificē tikai vienā klasifikācijas kategorijā;
- c) metodoloģiskie principi, kas ļauj konsekventi iedalīt elementus dažādās klasifikācijas kategorijās.

9. Konkrētāk – hierarhiskām klasifikācijām raksturīgs aizvien sīkāks iedalījums kategorijās, kas ļauj savākt un izplatīt informāciju dažādos datu apkopojuma līmeņos.

² <http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=27&Lg=1>

³ <http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=16&Lg=1>

⁴ Preču aprakstīšanas un kodēšanas harmonizētā sistēma, ko pārvalda Pasaules Muitas organizācija (dibināta 1952. gadā kā Muitas sadarbības padome).

⁵ <http://circa.europa.eu/irc/dsis/nacecpacon/info/data/en/index.htm>

⁶ <http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/>

⁷ Kombinētā nomenklatūra – harmonizētās sistēmas sīkāks sadalījums (http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/tariff_aspects/combined_nomenclature/index_en.htm)

NACE kā ES saimniecisko darbību klasifikācija

10. NACE ir Eiropas standarts ražojošo saimniecisko darbību klasifikācijai. NACE atspoguļo saimniecisko darbību kopumu, kas iedalīts tādējādi, ka NACE kodu var saistīt ar statistikas vienību, kura veic šo darbību.

11. Saimnieciskā darbība notiek, ja tiek apvienoti tādi resursi kā kapitālpreces, darbaspēks, ražošanas tehnoloģija vai starpprodukti, lai ražotu konkrētas preces vai pakalpojumus. Tādējādi saimniecisko darbību raksturo resursu ieguldījums, ražošanas process un produkcijas (preču vai pakalpojumu) izlaide.

12. Atbilstoši šeit noteiktajai definīcijai darbība var būt vienkāršs process (piemēram, aušana), bet var ietvert arī virkni apakšprocesu, no kuriem katrs klasificējams atšķirīgās klasifikācijas kategorijās (piemēram, automašīnu ražošana ietver konkrētas darbības, tādas, kā liešana, kalšana, metināšana, montāža, krāsošana utt.). Ja ražošanas process organizēts kā virkne integrētu vienkāršu darbību vienas statistikas vienības ietvaros, visu kombināciju kopā uzskata par vienu darbību.

13. NACE pati par sevi neparedz kategorijas konkrētiem statistikas vienību veidiem: vienības var veikt vairākas saimnieciskās darbības, un tās var definēt dažādi atkarībā no konkrētām raksturīgajām pazīmēm (kas saistītas, piemēram, ar atrašanās vietu – sk. turpmāk sadaļu par „statistikas vienībām”).

NACE darbības joma un ierobežojumi

14. NACE netiek ņemtas vērā ražošanas vienību īpašuma formas, juridiskās formas vai citi darbības aspekti, jo šādi kritēriji neattiecas uz pašas darbības raksturīgajām pazīmēm. Vienības, kas veic vienādu saimniecisko darbību, tiek klasificētas vienā un tajā pašā NACE kategorijā neatkarīgi no tā, vai tās ietilpst inkorporētā uzņēmumā, pieder atsevišķiem īpašniekiem vai valdībai, vai to galvenais uzņēmums ir ārvalstu uzņēmums un vai vienība sastāv no vienas vai vairākām vietējām darbības veida vienībām. Tāpēc nepastāv saikne starp NACE un Institucionālo sektoru klasifikāciju nacionālo kontu sistēmā (NKS) vai Eiropas kontu sistēmā (EKS).

15. Ražošanas darbības tiek klasificētas neatkarīgi no tā, vai darbu veic, izmantojot ar elektrību vai ar rokām darbināmas iekārtas, un neatkarīgi no tā, vai tas veikts rūpnīcā vai mājāsaimniecībā. NACE izpratnē nav nozīmes arī tam, vai tā ir modernizēta vai tradicionāla ražošana.

16. NACE neparedz iedalījumu starp oficiālu un neoficiālu vai likumīgu un nelikumīgu ražošanu. Īpašuma formām, juridiskajām formām un citiem darbības aspektiem veltītas klasifikācijas var izveidot neatkarīgi no NACE. Kombinējot šādas klasifikācijas ar NACE, varētu iegūt noderīgu papildinformāciju.

17. NACE kopumā neparedz iedalījumu tirgus un ārpus tirgus darbībās atbilstoši NKS/EKS definīcijai, kaut arī šāds iedalījums ir būtiska NKS/EKS pazīme. Saimniecisko darbību iedalījums atbilstoši šim principam ir noderīgs vienmēr, kad datus vāc pa darbībām, kuras notiek gan tirgū, gan ārpus tirgus. Pēc tam jāveic šā kritērija daudzaspektu klasificēšana atbilstoši NACE kategorijām. Ārpus tirgus pakalpojumus atbilstoši NACE sniedz tikai

valdības organizācijas vai mājsaimniecības apkalpojošās bezpeļņas iestādes – lielākoties izglītības, veselības aprūpes, sociālās palīdzības u.c. jomās.

18. NACE paredz kategorijas nediferencētai preču ražošanai un pakalpojumu sniegšanai, ko mājsaimniecības veic pašu patēriņam. Tomēr šīs kategorijas var attiekties tikai uz daļu no mājsaimniecību saimniecisko darbību, jo precīzi identificējamas mājsaimniecību darbības klasificē citās NACE daļās.

NACE struktūra un kodēšana

19. NACE sastāv no hierarhiskas struktūras (kas izveidota ar NACE regulu), pamatnostādnēm un skaidrojošām piezīmēm. NACE struktūra NACE regulā aprakstīta šādi:

- i) pirmais līmenis, ko veido pozīcijas, kuras identificētas ar alfabēta kodu (sadaļas);
- ii) otrais līmenis, ko veido pozīcijas, kuras identificētas ar divu zīmju ciparu kodu (nodaļas);
- iii) trešais līmenis, ko veido pozīcijas, kuras identificētas ar trīs zīmju ciparu kodu (grupas);
- iv) ceturtais līmenis, ko veido pozīcijas, kuras identificētas ar četrus zīmju ciparu kodu (klases).

Sadaļas līmeņa kods nav integrēts NACE kodā, kurš identificē nodaļu, grupu un klasi, kas apraksta konkrētu darbību. Piemēram, darbība „Līmju ražošana” identificēta ar kodu 20.52, kur 20 ir nodaļas kods, 20.5 ir grupas kods un 20.52 ir klases kods; C sadaļa, kurā šī klase ietilpst, pašā kodā neparādās.

20. Nodaļas ir kodētas secīgi. Tomēr ir atstāti daži intervāli, lai varētu ieviest papildu nodaļas, pilnībā nemainot NACE kodējumu. Šie intervāli ieviesti sadaļās, kurās ir vislielākā iespējamība, ka varētu rasties vajadzība pēc papildu nodaļām. Šajā nolūkā NACE 2. red. atstāti neizmantojami šādi nodaļu kodu numuri: 04, 34, 40, 44, 48, 54, 57, 67, 76, 83 un 89.

21. Ja klasifikācijā kāds noteikts klasifikācijas līmenis nav iedalīts sīkāk, nākamā sīkākas detalizācijas līmeņa pozīcijas kodā izmanto „0”. Piemēram, klases „Veterinārie pakalpojumi” kods ir 75.00, jo nodaļa „Veterinārie pakalpojumi” (kods 75) netiek iedalīta ne grupās, ne klasēs. Klase „Alus ražošana” kodēta kā 11.05, jo nodaļa „Dzērienu ražošana” (kods 11) nav iedalīta vairākās grupās, savukārt grupa „Dzērienu ražošana” (kods 11.0) ir iedalīta klasēs.

22. Kad vien iespējams, atlikušās grupas vai klases, ko apzīmē kā „pārējās” un/vai „citur neklasificētas”, apzīmē ar skaitli 9 (piemēram, grupa 08.9 „Citur neklasificēta ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde,” un klase 08.99 „Citur neklasificēta pārējā ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde”).

1.3. NACE vēsture un juridiskais pamatojums

No NICE līdz NACE 2. red.

23. Laikā no 1961. līdz 1963. gadam tika izstrādāta “*Nomenclature des Industries établies dans les Communautés Européennes*” (NICE) (Eiropas Kopienu ražošanas klasifikācija). Sākotnējai (1961. gada) versijai bija plašas nodaļas, pozīcijas bija apzīmētas ar trīs cipariem. Pārskatītājā (1963. gada) versijā tika ietvertas detalizētākas apakšnodaļas. NICE aptvēra ieguves rūpniecību, enerģijas ražošanu un apstrādes rūpniecības nozares, kā arī būvniecību.

24. Lai aptvertu visu tirdzniecisko darbību, 1965. gadā tika izstrādāta “*Nomenclature du commerce dans la CEE*” (NCE) (Eiropas Kopienas komercdarbības klasifikācija).

25. 1967. gadā tika izstrādāta pakalpojumu klasifikācija, kam sekoja lauksaimniecības klasifikācija – abas paredzēja iedalījumu plašās nodaļās.

26. 1970. gadā tika izstrādāta “*Nomenclature générale des activités économiques dans les Communautés Européennes*” (NACE – Vispārējā saimniecisko darbību klasifikācija Eiropas Kopienā). Kā liecina nosaukums, tā bija klasifikācija, kas aptvēra visu saimniecisko darbību spektru.

27. Šai pirmajai NACE versijai bija divi būtiski trūkumi:

- tā kā tā nebija apstiprināta ar Kopienas normatīvo aktu, datus nereti vāca, pamatojoties uz valstīs jau esošām klasifikācijām un pēc tam pārveidoja NACE formātā, izmantojot pārējas atslēgas, kas nenodrošināja datu pietiekamu salīdzināmību;
- tā kā NACE 1970. gada redakcija netika izstrādāta atbilstoši atzītiem starptautiskiem pamatprincipiem, tā deva vāju iespēju salīdzināšanai ar citām saimniecisko darbību starptautiskajām klasifikācijām.

28. Tad tika pieņemts lēmums izpētīt iespēju saskaņot NACE ar starptautiskajiem standartiem. Eiropas Kopienas Statistikas biroja un ES dalībvalstu pārstāvji kopējā ANO Statistikas biroja un Eiropas Kopienas Statistikas biroja darba grupā iesaistījās Starptautiskās standartizētās visu ekonomiskās darbības veidu klasifikācijas trešās redakcijas izstrādē (ISIC 3. red.), kuru ANO Statistikas komisija pieņēma 1989. gada februārī.

29. Pēc tam darba grupa, ko atbalstīja Eiropas Kopienas Statistikas birojs kopā ar dalībvalstu pārstāvjiem, izstrādāja pārskatītu NACE versiju, kas zināma kā NACE 1. red. Ņemot par pamatu ISIC 3. red. struktūru, tai tika pievienotas papildu pozīcijas, lai atspoguļotu Eiropā notiekošas darbības, kas nebija pietiekoši atspoguļotas ISIC. NACE 1. red. tika izveidota ar Padomes 1990. gada 9. oktobra Regulu Nr. 3037/90.

30. 2002. gadā tika pieņemta NACE 1. red. ierobežoti aktualizēta versija NACE 1.1. red. NACE 1.1. red. ieviesa dažas papildu pozīcijas un dažas izmaiņas nosaukumos. Atjauninājuma mērķis bija atspoguļot:

- jaunas darbības, kuras neeksistēja laikā, kad tika izstrādāta NACE 1. red. (piemēram, zvanu centri),
- darbības, kuru nozīme tehnoloģisku vai organizatorisku izmaiņu dēļ būtiski pieaugusi kopš NACE 1. red. izstrādes,
- kļūdu labojumus NACE 1. red.

31. 2002. gadā tika uzsākta NACE pārskatīšana. Regulu, ar ko izveido NACE 2. red., pieņēma 2006. gada decembrī. Tajā iekļauti noteikumi par NACE 2. red. ieviešanu un saskaņotu pāreju no NACE 1.1. red. uz NACE 2. red. dažādās statistikas jomās. Galvenokārt, NACE 2. red. jāizmanto statistikai, kas attiecas uz saimnieciskajām darbībām, kuras veic no 2008. gada 1. janvāra (NACE regulas 8. pantā iekļauti sīki izstrādāti noteikumi par NACE īstenošanu).

NACE regulas: galvenās iezīmes

32. Dalībvalstis un Komisija noteica, ka NACE izmantošanai ES jābūt obligātai. Tāpēc regulās, ar ko izveido NACE, iekļauti attiecīgi noteikumi, kas to paredz. ES dalībvalstu vāktā

statistika, kas tiek klasificēta atbilstīgi saimnieciskajām darbībām, jāapkopo saskaņā ar NACE vai no tās atvasinātu attiecīgās valsts klasifikāciju.

33. NACE regulas ļauj dalībvalstīm nacionāliem mērķiem lietot no NACE atvasinātu nacionālo klasifikācijas versiju. Tomēr šādai valsts versijai jāatbilst NACE strukturālajiem un hierarhiskajiem pamatprincipiem. Lielākā daļa dalībvalstu izstrādājušas valsts versijas, parasti pievienojot papildu līmeni (koda piektā zīme) valsts vajadzībām.

34. Komisijai un dalībvalstu pārstāvju komitejai (*SPC*) uzdots uzraudzīt regulas īstenošanu, ieviešot nelielus labojumus (piemēram, lai atspoguļotu tehnoloģiskās izmaiņas) un sadarbojoties ar starptautiskajām organizācijām, kuras izstrādā saimniecisko darbību klasifikācijas.

1.4. NACE pārskatīšana

35. Mainoties ekonomiskajām struktūrām un organizācijām un attīstoties tehnoloģijām, rodas jaunas darbības un produkti, kas var aizstāt esošās darbības un produktus. Šādas izmaiņas aizvien rada problēmas statistisko klasifikāciju veidošanai. Starplaikiem starp pārskatīšanas reizēm nevajadzētu būt pārāk ilgiem, jo, laikam ritot, klasifikācija zaudē svarīgumu, tomēr tiem nevajadzētu būt arī pārāk īsiem, jo tas nelabvēlīgi ietekmē datu salīdzināmību laikā. Jebkura klasifikāciju pārskatīšana, jo īpaši, ja tiek veiktas strukturālas izmaiņas, rada pārtraukumus laika rindās.

36. Būtiska starptautisko un Eiropas saimniecisko darbību un produktu klasifikāciju pārskatīšana, dēvēta par „*Operation 2007*”, notika laikā no 2000. līdz 2007. gadam. Tika pārskatītas visas ekonomisko klasifikāciju integrētās sistēmas, kas aprakstīta 1.1. apakšnodaļā, klasifikācijas. Galvenie kritēriji, kuru dēļ bija nepieciešama pārskatīšana, ir šādi:

- atbilstība faktiskajai pasaules ekonomikai,
- labāka salīdzināmība ar citām valstu un starptautiskajām klasifikācijām un
- sasaiste ar šo klasifikāciju iepriekšējām versijām.

Kopš 2002. gada tika rīkotas vairākas apspriedes ar visām ieinteresētajām pusēm, tostarp Komisijas dienestiem un valstu statistikas iestādēm, kā arī Eiropas uzņēmēju un tirgotāju organizācijām, aicinot iesniegt priekšlikumus un grozījumus NACE 1.1. red.

37. Vispārējās NACE iezīmes netika izmainītas. NACE 2. red. atspoguļo līdzsvaru starp galvenajiem lietotājiem nepieciešamo detalizācijas līmeni un statistikas iestāžu darba apjomu.

38. NACE 2. red. galvenās atšķirības no NACE 1.1. red. aprakstītas 5. nodaļā.

2. NODAĻA

NACE definīcijas un principi

2.1. NACE izstrādē lietotie kritēriji

39. Kritēriji, kas izmantoti, lai definētu un nodalītu klasifikācijas kategorijas visos līmeņos, ir atkarīgi no daudziem faktoriem, piemēram, klasifikācijas iespējamā izmantojuma un datu pieejamības. Dažādos klasifikācijas līmeņos šos kritērijus piemēro atšķirīgi: detalizētos apkopojuma līmeņos kritēriji attiecas uz faktiskā ražošanas procesa līdzīgajām pazīmēm, savukārt augstākos apkopojuma līmeņos tam nav lielas nozīmes.

Kritēriji klašu noteikšanai

40. Kritērijos, kas nosaka veidu, kā darbības tiek apvienotas vai nošķirtas klasifikācijas klašu (NACE visdetalizētākās kategorijas) līmenī, liela nozīme ir ražošanas vienību struktūrai. To mērķis ir pēc iespējas nodrošināt, lai NACE klases atbilst vienību detalizētai rūpnieciskai klasifikācijai un lai vienības, kas ietilpst katrā klasē, būtu cik vien iespējams līdzīgas attiecībā uz darbībām, kuras tās veic.

41. Kopumā NACE 2. red., kas atspoguļo ISIC 4. red., atsevišķu klašu noteikšanā piešķir lielāku nozīmi ražošanas procesam. Tas nozīmē, ka darbības iekļautas vienā grupā, ja tām ir kopējs preču vai pakalpojumu ražošanas process, kurā tiek izmantotas līdzīgas tehnoloģijas.

42. Turklāt NACE klases tiek noteiktas tā, lai, kad vien iespējams, būtu izpildīti šādi divi nosacījumi:

- a) noteiktai klasei raksturīgo preču un pakalpojumu ražošanas apjoms veido lielāko daļu preču, ko izlaiž vienības, kuras noteiktas atbilstoši attiecīgajai klasei;
- b) klasē ietilpst vienības, kas ražo lielāko daļu tai raksturīgo preču un pakalpojumu.

43. Vēl viens būtisks apsvērums, nosakot NACE klases, ir tajās iekļaujamo darbību salīdzinošais nozīmīgums. Kopumā atsevišķas klases paredzētas darbībām, kas izplatītas lielākajā daļā ES dalībvalstu vai kurām ir īpaša nozīme pasaules ekonomikā. Lai panāktu starptautisku salīdzināmību, dažas klases, kuras bija ieviestas ISIC struktūrā, tika tāpēc iekļautas arī NACE.

Kritēriji grupu un nodaļu noteikšanai

44. Atšķirībā no klasēm, faktiskie ražošanas darbībās izmantotie procesi un tehnoloģijas augstākos apkopojuma līmeņos vairs nav tik nozīmīgi kritēriji šo darbību grupēšanā. Augstākajā līmenī (sadaļās) par nozīmīgiem faktoriem kļūst saražoto preču un pakalpojumu vispārējais raksturojums, kā arī statistikas iespējamā izmantošana, piemēram, NKS un EKS ietvaros.

45. Galvenais kritērijs, ko piemēro NACE grupu un nodaļu nodalīšanai, attiecas uz šādām ražošanas vienību darbību pazīmēm:

- saražoto preču un pakalpojumu raksturojums,
- preču un pakalpojumu tālākais pielietojums un
- ieguldījumi ražošanas procesā, pats process un ražošanas tehnoloģija.

46. Saistībā ar saražoto preču un pakalpojumu pazīmēm tiek ņemts vērā priekšmeta fiziskais sastāvs un apstrādes pakāpe, kā arī vajadzības, kādas ar to tiek apmierinātas. Tas, ka NACE kategorijas tiek veidotas atbilstoši saražoto preču un pakalpojumu pazīmēm, ir pamats ražošanas vienību iekļaušanai grupās saskaņā ar to līdzīgajām pazīmēm un saikni starp patērētajiem izejmateriāliem un produkta pieprasījuma un tirgu avotiem.

47. Šo kritēriju prioritātes pakāpe dažādās jomās var būt atšķirīga. Daudzos gadījumos (piemēram, pārtikas ražošana, tekstilrūpniecība, apģērbu un ādas izstrādājumu ražošana, iekārtu un aprīkojuma ražošana, kā arī pakalpojumu nozares) šie trīs aspekti ir tik cieši saistīti savā starpā, ka nav nozīmes mēģināt noteikt, kurš no kritērijiem ir svarīgāks. Attiecībā uz starpproduktiem, augstākā prioritāte bieži vien tiek piešķirta produkta fiziskajam sastāvam un apstrādes pakāpei. Attiecībā uz sarežģītā ražošanas procesā iegūstamiem produktiem, produkta gala pielietojums, kā arī ražošanas procesa tehnoloģija un organizācija bieži vien tiek uzskatītas par svarīgākiem kritērijiem nekā produkta fiziskais sastāvs.

2.2. Pamatdarbības, sekundārās darbības un palīgdarbības

48. Vienība var veikt vienu vai vairākas saimnieciskās darbības, kas aprakstītas vienā vai vairākās NACE kategorijās.

49. Statistikas vienības pamatdarbība ir darbība, kas dod lielāko ieguldījumu šīs vienības kopējā pievienotajā vērtībā. Pamatdarbību identificē saskaņā ar metodi no „augšas uz leju” (sk. 3.1. apakšnodalu) un tai nav noteikti jāveido 50% vai vairāk no vienības kopējās pievienotās vērtības.

50. Sekundārā darbība ir jebkura cita vienības darbība, kuras rezultātā tiek ražotas preces vai pakalpojumi trešajām personām. Sekundārās darbības pievienotajai vērtībai jābūt mazākai nekā galvenās darbības pievienotajai vērtībai.

51. Jāizšķir, no vienas puses, pamatdarbība un sekundārās darbības, un, no otras puses, palīgdarbības. Pamatdarbība un sekundārās darbības parasti tiek veiktas ar virknes palīgdarbību atbalstu, piemēram, grāmatvedības uzskaitē, pārvadājumi, glabāšana, pirkšana, tirdzniecības reklāma, remonts un apkope utt. Tādējādi, palīgdarbības ir darbības, kas tiek veiktas vienīgi, lai atbalstītu vienības pamatdarbību vai sekundārās saimnieciskās darbības, nodrošinot preces vai pakalpojumus tikai attiecīgās vienības lietošanai.

52. Palīgdarbībai ir jāatbilst šādiem nosacījumiem:

- a) tā kalpo tikai minētajai vienībai vai vienībām;
- b) izejmateriāli veido daļu no vienības izmaksām;
- c) izlaide (parasti pakalpojumi, reti preces) neveido daļu no vienības galaprodukta un neveido bruto ieguldījumus pamatkapitālā;
- e) līdzīga darbība tādā pašā proporcijā tiek veikta līdzīgās ražošanas vienībās.

53. Par palīgdarbību nevar uzskatīt šādus darbības veidus:

- a) preču un pakalpojumu ražošana, kas veido ieguldījumus pamatkapitālā, piemēram, būvniecības darbi uz pašu rēķina, kas, ja vien ir pieejami dati, būtu jāklasificē atsevišķi pie būvniecības; programmatūras izstrāde;
- b) tādas produkcijas ražošana, kuras ievērojama daļa tiek pārdota tirgū, pat ja daļa šīs produkcijas tiek patērēta pamatdarbībai;

- c) tādu preču vai pakalpojumu ražošana, kas vēlāk kļūst par pamatdarbības vai sekundārās darbības izlaides neatņemamu daļu (piemēram, kastu ražošana, ko veic uzņēmuma struktūrvienība uzņēmuma produktu iepakojšanai);
- d) elektroenerģijas ražošana (uzņēmuma sastāvā ietilpstošā spēkstacija vai koksēšanas uzņēmums), pat ja visu produkciju patērē pati vienība;
- e) preču pirkšana tālākai pārdošanai neizmainītā veidā;
- f) pētījumu un attīstības darbs, ja šī darbība nesniedz pakalpojumu, ko patērē kārtējā ražošanas procesā.

54. Visos šajos gadījumos, kad ir pieejami atsevišķi dati, būtu jānodala atsevišķas vienības un tās būtu jāatzīst par darbības veida vienībām (sk. nākamo sadaļu) un pēc tam jāklasificē atbilstoši to darbībai.

2.3. Statistikas vienību definīcijas

55. Lai statistiski pilnīgi raksturotu kādu saimniecisko darbību, ir nepieciešama plaša spektra informācija, un organizatoriskais līmenis, kādā iespējams datus savākt, atšķiras atkarībā no datu veida. Piemēram, dati par uzņēmuma peļņu var būt pieejami tikai kopā par uzņēmumu tā administrācijas atrašanās vietā, savukārt dati par produkcijas pārdošanas apjomiem var būt pieejami par katru atsevišķu vietu, kur tā tiek realizēta. Tāpēc, lai atbilstošā kvalitātē novērotu un analizētu datus, ir nepieciešams noteikt statistisko vienību sistēmu. Šīs statistikas vienības ir pamats, par ko var vākt datus un klasificēt tos saskaņā ar NACE.

56. Dažādas statistikas vienības apmierina atšķirīgas vajadzības, tomēr katra vienība ir specifiska organizācija un ir definēta tā, lai to varētu atpazīt un identificēt, nesajaucot ar kādu citu vienību. Tā var būt identificējama juridiska vai fiziska vienība vai, kā, piemēram, viendabīgās ražošanas vienības gadījumā – statistisks veidojums.

57. Padomes regulā par statistikas vienībām aprakstītas šādas vienības⁸:

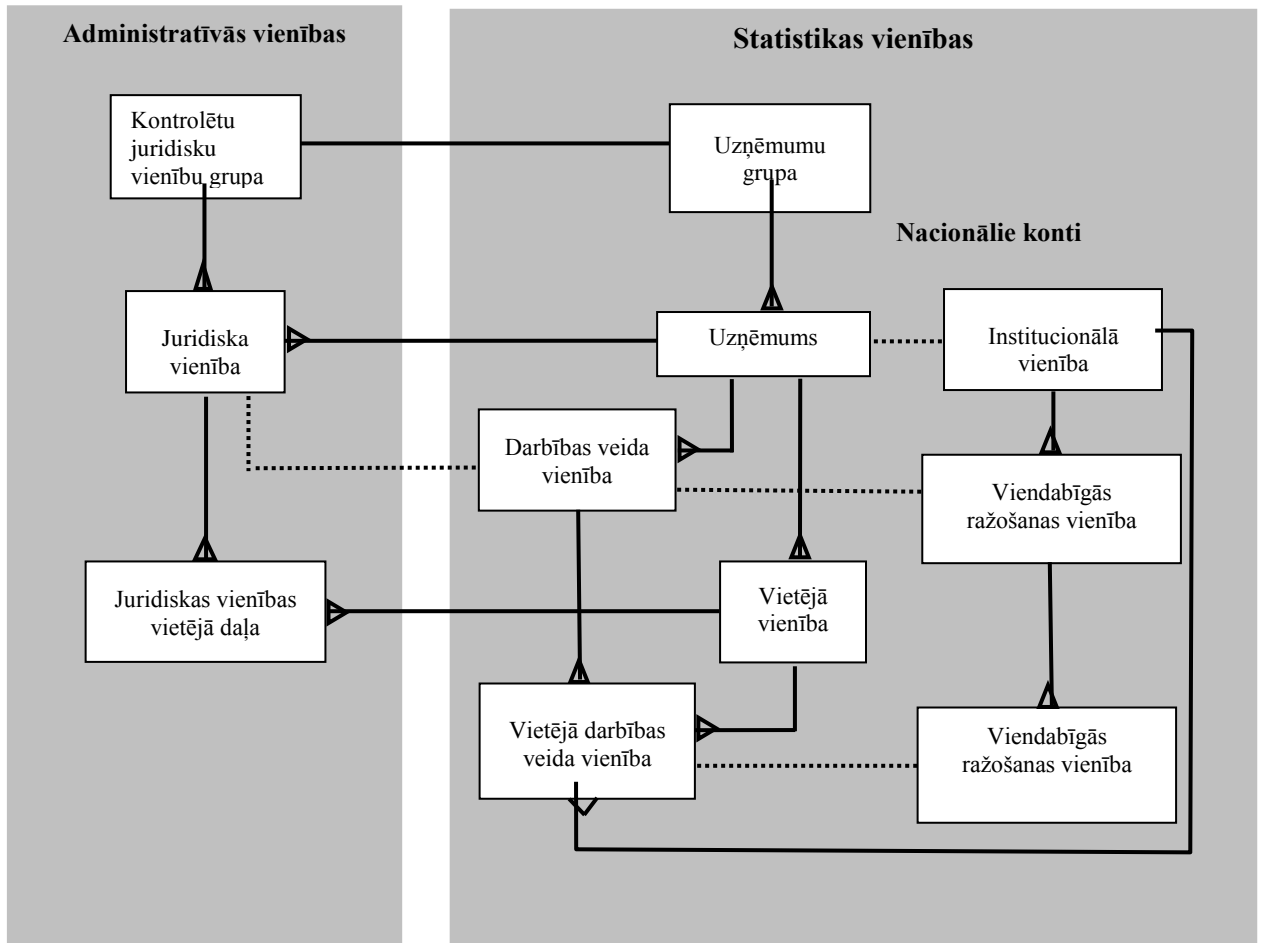
- a) uzņēmumu grupa;
- b) uzņēmums;
- c) darbības veida vienība (DVV);
- d) vietējā vienība;
- e) vietējā darbības veida vienība (VDVV);
- f) institucionāla vienība;
- g) viendabīgās ražošanas vienība (VRV);
- h) vietējā viendabīgās ražošanas vienība (VVRV).

Saites starp dažāda veida statistikas vienībām attēlotas tabulā:

	Viena vai vairākas atrašanās vietas	Viena atrašanās vieta
Viens vai vairāki darbības veidi	Uzņēmums Institucionālā vienība	Vietējā vienība
Viens darbības veids	Darbības veida vienība Viendabīgās ražošanas vienība	Vietējā darbības veida vienība Vietējā viendabīgās ražošanas vienība

⁸ Padomes 1993. gada 15. marta Regula (EEK) Nr. 696/93 par statistikas vienībām ražošanas sistēmas novērošanai un analīzei Kopienā (OV L 76, 30.03.1993., 1. lpp.).

Administratīvo un statistikas vienību sistēmu var ilustrēt šādi:

3. NODAĻA

Darbību un vienību klasificēšanas noteikumi

3.1. Klasificēšanas pamatnoteikumi

58. Katrai vienībai, kas iekļauta statistiskajos uzņēmumu reģistros⁹, ir piešķirts viens NACE kods atbilstoši tās veiktajai pamatdarbībai. Pamatdarbība ir darbība, kas dod vislielāko ieguldījumu vienības pievienotajā vērtībā. NACE kodu piešķiršanā palīdz NACE paskaidrojošās piezīmes, NACE vadības komitejas pieņemtie lēmumi, kodu atbilstības tabulas un atsauces uz citām klasifikācijām, piemēram, ISIC, CPA, HS, KN utt.

59. Vienkāršā gadījumā, kad vienība veic tikai vienu saimniecisko darbību, šīs vienības pamatdarbību nosaka atbilstoši NACE kategorijai, kurā aprakstīta minētā darbība. Ja vienība veic vairākas saimnieciskās darbības (kas nav palīgdarbības, sk. 2.2. apakšnodaļu), pamatdarbību, ievērojot turpmāk izklāstītos noteikumus, nosaka, pamatojoties uz katras darbības radītās pievienotās vērtības apjomu.

60. Pievienotā vērtība ir pamats vienības klasificēšanai atbilstoši saimnieciskajām darbībām. Bruto pievienoto vērtību definē kā starpību starp produkcijas izlaides apjomu un starppatēriņa apjomu. Pievienotā vērtība ir papildinošs mērs, ar ko nosaka katras ekonomiskās vienības ieguldījumu iekšzemes kopproduktā (IKP).

Pievienotās vērtības aizstājēji

61. Lai noteiktu vienības pamatdarbību, jāzina, kādas darbības vienība veic un tām atbilstošās pievienotās vērtības daļas. Dažreiz nav iespējams iegūt informāciju par pievienoto vērtību, kas saistīta ar dažādajām veiktajām darbībām, un pamatdarbības noteikšanai jāizmanto aizstājēji kritēriji. Šādi kritēriji varētu būt:

- a) aizstājēji, kas balstīti uz produkcijas izlaidi:
 - vienības ražotā bruto produkcija, kas attiecināma uz katra darbības veida rezultātā iegūtajām precēm vai pakalpojumiem;
 - katrā darbības veidā ietilpstošo produktu grupu realizācijas apjoms vai apgrozījums;
- b) aizstājēji, kas balstīti uz ieguldījumiem:
 - darba samaksa katrā darbības veidā (vai pašnodarbinātu personu ienākumi);
 - darbinieku skaits katrā darbības veidā;
 - darbinieku nostrādātais laiks katrā darbības veidā.

62. Šādi aizstājēji kritēriji jāizmanto kā dati, kas uzskatāmi par pietuvinātiem nezināmās pievienotās vērtības datiem, lai iegūtu vistuvāko iespējamo rezultātu salīdzinājumā ar rezultātiem, kādi tiktu iegūti, pamatojoties uz datiem par pievienoto vērtību. Aizstājēju kritēriju izmantošana neatceļ metodes, kas jāpiemēro, lai noteiktu pamatdarbību, jo tie ir tikai aptuveni pievienotās vērtības datu aprēķini darba vajadzībām.

63. Tomēr nepārdomāta iepriekš uzskaitīto aizstājēju izmantošana var dot kļūdainu rezultātu. Tas tā būs ik reizi, kad aizstājēju struktūra nav tieši proporcionāla (nezināmajai) pievienotajai vērtībai.

⁹ Padomes Regula (EEK) Nr. 2186/93 .

64. Izmantojot realizācijas apjoma (apgrozījuma) datus kā pievienotajai vērtībai pietuvinātus datus, jāņem vērā, ka atsevišķos gadījumos apgrozījums un pievienotā vērtība nav proporcionāli. Piemēram, pievienotās vērtības daļa tirdzniecības apgrozījumā parasti ir daudz zemāka nekā rūpniecības apgrozījumā. Pat ražošanā proporcija starp realizācijas apjomu un radītās pievienotās vērtības apjomu var būt atšķirīga dažādām darbībām un pašās darbībās. Dažām darbībām apgrozījuma definīcijas ir pavisam specifiskas, kas padara salīdzinājumu ar citām darbībām nelietderīgu, piemēram, finanšu starpniecībai vai apdrošināšanai. Tādi paši apsvērumi jāpatur prātā, izmantojot bruto produkcijas izlaides datus kā aizstājošus kritērijus.

65. Daudzas vienības vienlaicīgi veic tirdzniecības un citas darbības. Šādos gadījumos tirdzniecības apgrozījuma dati ir visnepiemērotākie rādītāji, lai noteiktu tirdzniecības nezināmo pievienoto vērtību. Daudz labāk lietojams ir rādītājs bruto peļņas norma (*gross margin*) jeb starpība starp tirdzniecības apgrozījumu un pārdošanai iepirkto preču vērtību pēc preču krājumu izmaiņu korekcijas. Tomēr tirdzniecības peļņas normas var mainīties atkarībā no tirdzniecības nozares un pat no tirgojamo produktu veida. Turklāt jāņem vērā 3.4. apakšnodaļā izklāstītie īpašie tirdzniecības vienību klasificēšanas noteikumi.

66. Līdzīgi jāuzmanās, piemērojot aizstājošus kritērijus, kuru pamatā ir ieguldījumi. Proporcijas starp darba samaksu vai nodarbinātību un pievienoto vērtību nav ticams rādītājs, ja darba intensitāte dažādās darbībās ir atšķirīga. Darba intensitāte var būtiski atšķirties dažādās saimnieciskajās darbībās un pat vienas NACE klases ietvaros. Piemērs: preces ražošana ar rokām pretstatā preces ražošanai mehanizētā procesā.

3.2. Kombinētas un integrētas darbības

67. Var būt situācijas, kad kādas vienības darbību būtiskas daļas ietilpst vairāk nekā vienā NACE klasē. Šādas situācijas var būt, ja darbības ir vertikāli integrētas (piemēram, koku ciršana apvienota ar koku zāģēšanu kokzāģētavā, vai māla ieguves karjera darbība apvienota ar ķieģeļu ražotni) vai horizontāli integrētas (piemēram, miltu konditorejas izstrādājumu ražošana apvienota ar šokolādes konfekšu ražošanu) vai ja tiek veidoti kādi darbību apvienojumi statistikas vienības ietvaros. Šādās situācijās vienība jāklasificē saskaņā ar šajā apakšnodaļā izklāstītajiem noteikumiem.

68. Ja vienība veic darbības, kas ietilpst tikai divās dažādās NACE klasēs, vienmēr būs viena darbība, kas veido vairāk nekā 50% no pievienotās vērtības, izņemot īpaši reto gadījumu, kad katra no dažādās klasēs ietilpstošajām darbībām veido vienādu 50% lielu daļu. Darbība, kas veido vairāk kā 50% no vienības kopējās pievienotās vērtības, ir pamatdarbība un nosaka vienības klasifikāciju atbilstoši NACE 2. red.

69. Sarežģītākā gadījumā, kad vienība veic vairāk kā divas darbības, kuras ietilpst vairāk kā divās NACE klasēs, no kurām neviena neveido vairāk kā 50% no kopējās pievienotās vērtības, minētās vienības darbības klasificēšanai jānotiek, izmantojot zemāk aprakstīto metodi “no augšas uz leju”.

Metode “no augšas uz leju”

70. Metodē “no augšas uz leju” ievēro hierarhijas principu: vienības klasifikācijai zemākajā klasifikācijas līmenī jābūt saskaņotai ar šīs vienības klasifikāciju augstākos klasifikācijas līmeņos. Lai izpildītu šo nosacījumu, procesu sāk, identificējot atbilstošo pozīciju augstākajā līmenī un šādi turpina virzienā uz leju cauri klasifikācijas līmeņiem:

- a) identificē sadaļu, kurai ir vislielākā pievienotās vērtības daļa;

- b) šīs sadaļas ietvaros identificē nodaļu ar vislielāko pievienotās vērtības īpatsvaru šajā sadaļā;
- c) šīs nodaļas ietvaros identificē grupu ar vislielāko pievienotās vērtības īpatsvaru šajā nodaļā;
- d) šīs grupas ietvaros identificē klasi ar vislielāko pievienotās vērtības īpatsvaru šajā grupā.

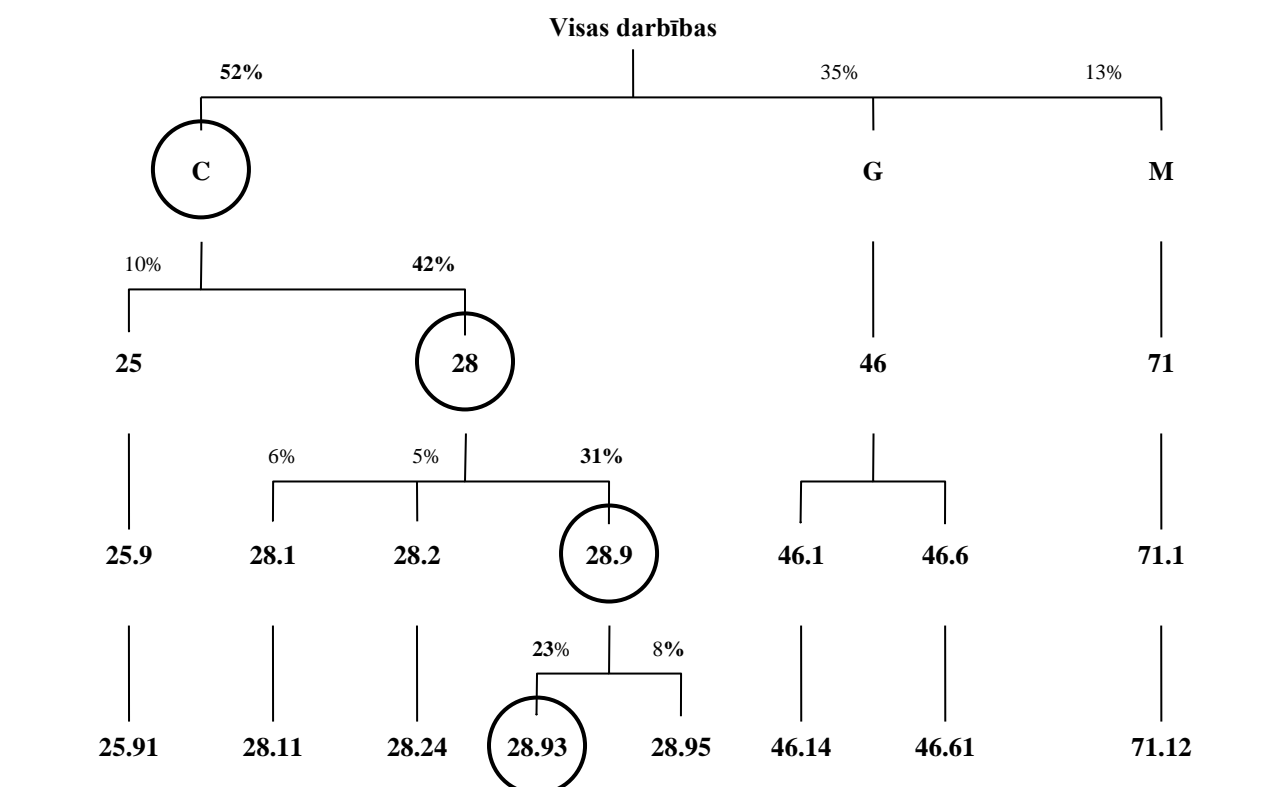
71. Piemērs: vienība veic šādas darbības (norādīts pievienotās vērtības īpatsvars):

Sadaļa	Nodaļa	Grupa	Klase	Klases apraksts	Pievienotās vērtības īpatsvars
C	25	25.9	25.91	Cilindrisku metāla trauku un konteineru ražošana	10%
		28	28.1	28.11	Dzinēju un turbīnu ražošana, izņemot lidaparātu, automobiļu un divriteņu transportlīdzekļu dzinējus
		28.2	28.24	Mehāniskās piedziņas rokas darbarīku ražošana	5%
		28.9	28.93	Mašīnu ražošana pārtikas, dzērienu un tabakas apstrādei	23%
			28.95	Mašīnu ražošana papīra un kartona izgatavošanai	8%
G	46	46.1	46.14	Mašīnu, rūpniecības iekārtu, kuģu un lidaparātu vairumtirdzniecības starpnieku darbība	7%
			46.6	46.61	Lauksaimniecības mašīnu, iekārtu un to piederumu vairumtirdzniecība
M	71	71.1	71.12	Inženierdarbības un ar tām saistītas tehniskas konsultācijas	13%

- Identificēt galveno sadaļu
 - C sadaļa – Apstrādes rūpniecība **52%**
 - G sadaļa – Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts 35%
 - M sadaļa – Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi 13%
- Identificēt galveno nodaļu galvenajā C sadaļā:
 - 25.nodaļa – Gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas 10%
 - 28.nodaļa – Cītur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana **42%**
- Identificēt galveno grupu galvenajā 28.nodaļā:
 - grupa 28.1 – Universālu mehānismu ražošana 6%
 - grupa 28.2 – Pārējo universālu iekārtu ražošana 5%
 - grupa **28.9** – Pārējo speciālas nozīmes mašīnu ražošana **31%**
- Identificēt galveno klasi galvenajā grupā 28.9:
 - klase **28.93** – Mašīnu ražošana pārtikas, dzērienu un tabakas apstrādei **23%**
 - klase 28.95 – Mašīnu ražošana papīra un kartona izgatavošanai 8%

Tāpēc pareizā klase ir 28.93 “Mašīnu ražošana pārtikas, dzērienu un tabakas apstrādei”, lai gan klase, kurai ir vislielākā pievienotā vērtība, ir 46.61 “Lauksaimniecības mašīnu, iekārtu un to piederumu vairumtirdzniecība”.

Turpmāk iekļautajā shēmā attēlots piemērā minētā lēmuma pieņemšanas ceļš.

72. Tā kā starp ISIC un NACE ir atšķirības grupu un klašu līmenī, piemērojot metodi “no augšas uz leju” atbilstīgi NACE, var iegūt citādu iedalījumu, nekā tas, ko iegūtu, piemērojot šo metodi atbilstīgi ISIC. Ja iespējams, šī metode vispirms jāpiemēro ISIC klasifikācijai, identificējot ISIC klasi, un pēc tam – NACE klasifikācijai. Tas nodrošinātu saskaņotību ar pasaules klasifikācijām.

73. Piemērojot metodi “no augšas uz leju” G sadaļai „Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība”, nepieciešams to īpaši pielāgot. Sīkāku informāciju sk. zemāk 93.–99. punktā.

Izmaiņas vienību pamatdarbības klasifikācijā

74. Vienības bieži vien maina savu galveno darbības veidu uzreiz vai pakāpeniski laika gaitā, sezonālu faktoru ietekmē vai pēc vadības lēmuma dažādot sortimentu. Lai gan visi šie gadījumi izraisa nepieciešamību mainīt vienības klasifikāciju, pārāk biežas izmaiņas izraisa neatbilstību starp īstermiņa (mēneša un ceturkšņa) un ilgtermiņa statistiku, būtiski apgrūtinot tās interpretāciju.

75. Ja vienība veic divas darbības, no kurām katra veido apmēram 50% no pievienotās vērtības, jāpiemēro “stabilitātes likums”, lai izvairītos no pārāk biežām izmaiņām, kas neatspoguļo būtiskas izmaiņas ekonomiskajā realitātē. Saskaņā ar šo likumu pamatdarbības kods būtu jāmaina, ja pašreizējā pamatdarbība veidojusi mazāk par 50% no pievienotās vērtības vismaz divus gadus pēc kārtas.

Vertikāli integrētu darbību klasificēšana

76. Darbību vertikālā integrācija notiek, kad viena un tā pati vienība secīgi veic dažādus ražošanas procesus un kad viena procesa rezultātā iegūtā produkcija kalpo par izejmateriālu nākošajam procesam. Bieži veiktas vertikālās integrācijas piemēri ir koku ciršana un tai sekojoša koku zāģēšana kokzāģētavā, māla ieguve karjerā, kas apvienota ar ķieģeļu ražotni, vai apģērbu ražošana tekstilmateriālu ražotnē.

77. Piemērojot NACE 2. red., vertikālo integrāciju jāklasificē tāpat kā jebkuras citas kombinētās darbības, proti, vienības pamatdarbība ir darbība, kura veido vienības pievienotās vērtības lielāko daļu, kas noteikta, izmantojot metodi “no augšas uz leju”. Šīs klasificēšanas princips ir mainīts salīdzinoši ar NACE iepriekšējām versijām. Par vertikālo integrāciju īpašās situācijās lauksaimniecībā sk. 92. punktu.

78. Ja atsevišķiem soļiem vertikāli integrētā procesā nevar noteikt pievienoto vērtību vai aizstājējus tieši no pašas vienības apkopotiem pārskatiem, var izmantot salīdzinājumus ar līdzīgām vienībām. Vai arī var novērtēt starpproduktu vai gala produktu, pamatojoties uz tirgus cenām.

Horizontāli integrētu darbību klasificēšana

79. Darbību horizontālā integrācija notiek, ja darbības tiek veiktas vienlaicīgi, izmantojot vienus un tos pašus ražošanas faktoros. Pievienotās vērtības princips jāpiemēro atbilstoši metodei “no augšas uz leju”, un, izmantojot aizstājējus, jāuzmanās tāpat, kā minēts iepriekš.

3.3. Noteikumi par īpašām darbībām

Darbības, ko veic par samaksu vai uz līguma pamata, un ārpakalpojumi

80. Šī sadaļa ietver ārpakalpojumu klasificēšanas noteikumus īpašās jomās. Pilns ārpakalpojumu klasificēšanas noteikumu kopums, kas aptver visas situācijas, ir pieejams atsevišķā instrukcijā (II pielikums).

Šajā sadaļā izmanto šādu terminoloģiju:

- a) principāls = vienība, kas noslēdz līgumattiecības ar citu vienību (šeit saukta par līgumslēdzēju), lai veiktu kādu daļu no ražošanas procesa. Dažreiz izmanto arī terminu „konverters”;
- b) līgumslēdzējs = vienība, kas veic specifisku ražošanas procesu, pamatojoties uz līgumattiecībām ar principālu. Tiek izmantots arī termins „apakšuzņēmējs”. NACE darbības, ko veic apakšuzņēmējs, apzīmē kā darbības, kas tiek veiktas „par samaksu vai uz līguma pamata”;
- c) ārpakalpojumi = līgums, saskaņā ar kuru principāls prasa līgumslēdzējam veikt specifisku ražošanas procesu. Dažreiz izmanto arī terminu „apakšlīgumu slēgšana”.

Tādu ražošanas procesu piemēri, ko var veikt kā ārpakalpojumus, ir ražošanas darbības, nodarbinātības pakalpojumi, atbalsta funkcijas utt.

Principāls un līgumslēdzējs var atrasties vienā un tajā pašā ekonomiskajā teritorijā vai dažādās ekonomiskajās teritorijās: faktiskā atrašanās vieta neietekmē nevienas šīs vienības klasificēšanu.

81. Apakšuzņēmējus, tas ir, vienības, kas veic darbības par samaksu vai uz līguma pamata, parasti klasificē kopā ar vienībām, kuras ražo tās pašas preces vai pakalpojumus uz sava rēķina, izņemot tirdzniecībā (sk. turpmāk 93.–99. punktu un G sadaļas paskaidrojumus) un

būvniecībā (ja būvniecība tiek veikta kā ārpakalpojums, principāls jāklasificē pozīcijā 41.10 un līgumslēdzējs – pozīcijā 41.20).

82. Ražošanā principāls nodrošina līgumslēdzēju ar ražošanas darbību tehniskajām specifikācijām, apstrādājot uzņēmēja piegādātus izejmateriālus. Izejmateriālu (izejvielas vai starpproduktus) principāls var nodrošināt (vai tie var tam piederēt) vai nē. Šādas darbības ir, piemēram, metāla ražošana (kalšana, liešana, griešana, štancēšana un lietuvju darbi), metālu apstrāde (piemēram, hroma galvanizācija), apgērbu ražošana, apgērbu apdare un līdzīgas vienkāršas ražošanas procesa sastāvdaļas.

83. Principāls, kurš pilnībā uztic pārstrādes procesu apakšuzņēmējiem, jāklasificē pie ražošanas vienīgi tad, ja tam pieder izejvielas, kas izmantotas kā izejmateriāls ražošanas procesā (un kuram tāpēc pieder galīgā izlaide). Principāls, kurš uztic ārpakalpojumu sniedzējiem tikai daļu no pārstrādes procesa, jāklasificē pie ražošanas. Visos citos gadījumos principāls jāklasificē saskaņā ar pievienotās vērtības principu: iespējams, G sadaļā „Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība” (atbilstoši darbībai un konkrētai pārdotajai precei, sk. turpmāk 93.-99. punktu) vai citās sadaļās, piemēram, M „Profesionālās, zinātniskās un tehniskās darbības”, vai N „Administratīvās un atbalsta pakalpojumu darbības”.

84. Ja ārpakalpojumu sniedzējiem uztic nodarbinātības pakalpojumus, jāizšķir, vai tas notiek kā pagaidu risinājums, vai pastāvīgi jeb uz noteiktu laiku:

- ja ārpakalpojumi ir pagaidu risinājums, tad principāls jāklasificē atbilstoši faktiski veiktajai darbībai (piemēram, ražošana). Līgumslēdzējs jāklasificē NACE klasē 78.20 (Nodrošināšana ar personālu uz laiku).
- ja ārpakalpojumi tiek sniegti pastāvīgi jeb uz noteiktu laiku, tad principāls jāklasificē atbilstoši faktiski veiktajai darbībai (piemēram, ražošana). Līgumslēdzējs jāklasificē NACE klasē 78.30 (Pārējo cilvēkresursu vadība).

Ārpakalpojumu darbību izlaides klasificēšana CPA

85. Iepriekšējā sadaļā minēts, ka kopumā darbību klasificēšana nav atkarīga no tā, vai tās tiek veiktas uz pašu rēķina, vai uz līguma pamata vai par samaksu. Lai gan darbības NACE klasifikācijā netiek nodalītas, situācija attiecībā uz atbilstošo izlaidi ir citāda un ir atkarīga no tā, vai izejmateriāls pieder ražošanas vienībai vai nē. Otrajā gadījumā darbības izlaide ir pakalpojums, kas sniegts, apstrādājot piegādāto izejmateriālu, un ir šā izejmateriāla neatņemama daļa, un par ko apakšuzņēmējam tiek maksāts .

86. Tāpēc CPA parasti nodala preces, kas ražotas uz sava rēķina, no pakalpojumiem, kas sniegti, ražojot preces par maksu vai uz līguma pamata. Īpašām kategorijām un apakškategorijām, kas parasti kodētas attiecīgi ar zx.yy.9 un zx.yy.99, ir pozīciju nosaukumi „apakšuzņēmēju darbs, kas ietilpst ... ražošanā”.

87. CPA 2002 un CPC 2. red. šie pakalpojumi tika saukti attiecīgi par „rūpnieciskajiem pakalpojumiem” un „ražošanas pakalpojumiem”.

Uzstādīšana uz vietas

88. Vienības, kas galvenokārt uzstāda vai montē būvēs funkcionēšanai nepieciešamas iekārtas vai ierīces, jāklasificē būvniecībā (43. nodaļa).

89. Citu iekārtu un ierīču, kas nav saistītas ar būvju funkcionēšanu, uzstādīšana (vai inženiertehniskie būvdarbi) jāklasificē grupā 33.2 „Ražošanas iekārtu un ierīču uzstādīšana”.

Remonts un apkope

90. Vienības, kas remontē un veic iekārtu apkopi, klasificē vienā no šādām kategorijām atkarībā no preču veida:

- a) grupā 33.1 „Metāla izstrādājumu, mehānismu un iekārtu remonts”;
- b) 43. nodaļā „Specializētie būvdarbi”;
- c) grupā 45.2 „Automobiļu apkope un remonts”;
- d) 95.nodaļā „Individuālās lietošanas priekšmetu un mājsaimniecības piederumu remonts”.

90. Vienības, kas veic lidaparātu, lokomotīvu un kuģu kapitālo remontu, klasificē tajā pašā klasē, kurā vienības, kas ražo atbilstošo produkciju.

3.4. Noteikumi un definīcijas, kas attiecas uz konkrētām sadaļām

Šajā sadaļā izklāstīti noteikumi un definīcijas, kas jāņem vērā, klasificējot vienības konkrētās sadaļās. Sadaļu vispārēji apraksti, definīcijas un īpašības norādītas attiecīgajos paskaidrojumos.

A sadaļa – Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība

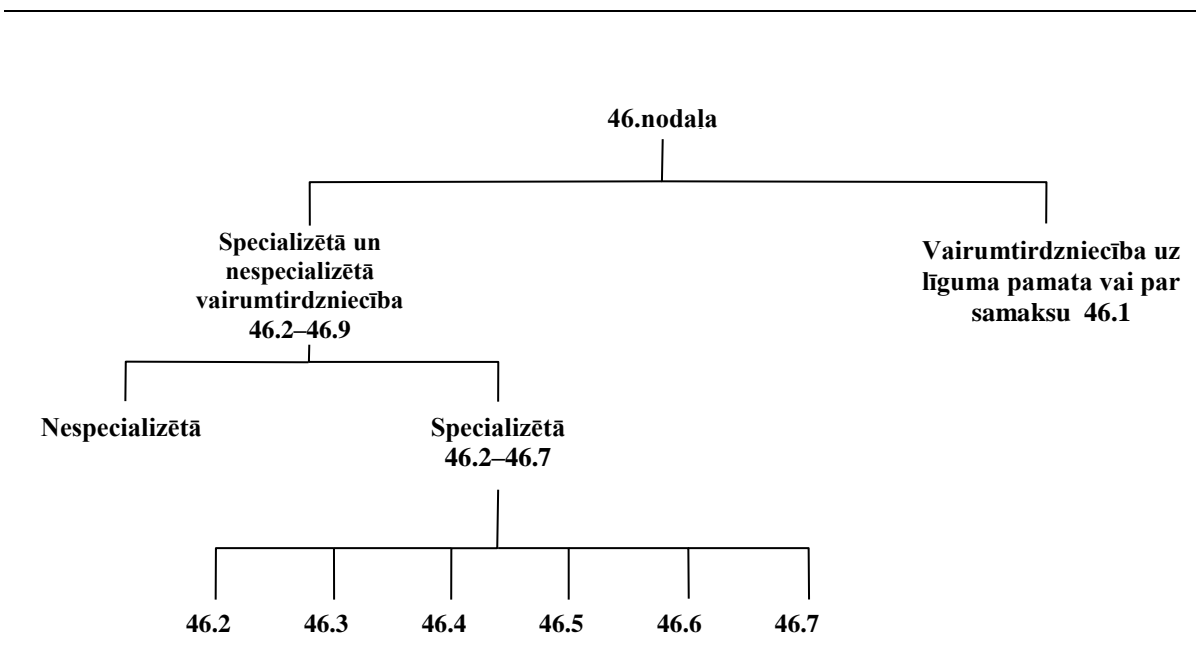
92. Lauksaimniecībā nereti grūti sadalīt pievienoto vērtību gadījumos, kad vienība audzē vīnogas un ražo vīnu no pašas izaudzētām vīnogām vai arī, kad tā audzē olīvas un ražo eļļu no pašas izaudzētām olīvām. Šādos gadījumos vispiemērotākais reprezentatīvais mainīgais lielums ir „nostrādāto stundu skaits” un, to piemērojot šīm vertikāli integrētajām darbībām, parasti var noteikt, kā vienības klasificējamās sadaļā „Lauksaimniecība”. Līdzīgā situācijā attiecībā uz citiem lauksaimniecības produktiem sadaļā „Lauksaimniecība” vienības klasificē pēc vienošanās, lai nodrošinātu saskaņotu klasificēšanu.

G sadaļa – Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts

93. G sadaļā tirdzniecību, izņemot automobiļu tirdzniecību, iedala vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā. Ir iespējams, ka vienība veic horizontāli integrētas tirdzniecības darbības dažādos iespējamajos veidos: gan vairumtirdzniecībā, gan mazumtirdzniecībā, gan veikalos, gan ārpus veikaliem, vai pārdodot plašu preču sortimentu. Ja no vienības pārdotajām precēm kāda klase neveido vairāk kā 50% no pievienotās vērtības, tad, piemērojot metodi “no augšas uz leju”, jābūt īpaši uzmanīgiem un jāizskata papildu līmeņi.

94. 46. nodaļā „Vairumtirdzniecība” vispirms jāizskata papildu iedalījuma līmenis: grupa 46.1 „Vairumtirdzniecība uz līguma pamata vai par atlīdzību” un grupu 46.2–46.9 apkopojums. Vienības vispirms jāiedala šajos divos iespējamajos apkopojumos, pamatojoties uz pievienotās vērtības principu. Ja tiek izvēlēts 46.2–46.9 grupu apkopojums, tad nākamais solis ir izšķirties starp „specializēto” un „nespecializēto” vairumtirdzniecību (sk. zemāk). Visbeidzot – jāizvēlas grupas un klases, vienmēr piemērojot metodi “no augšas uz leju”.

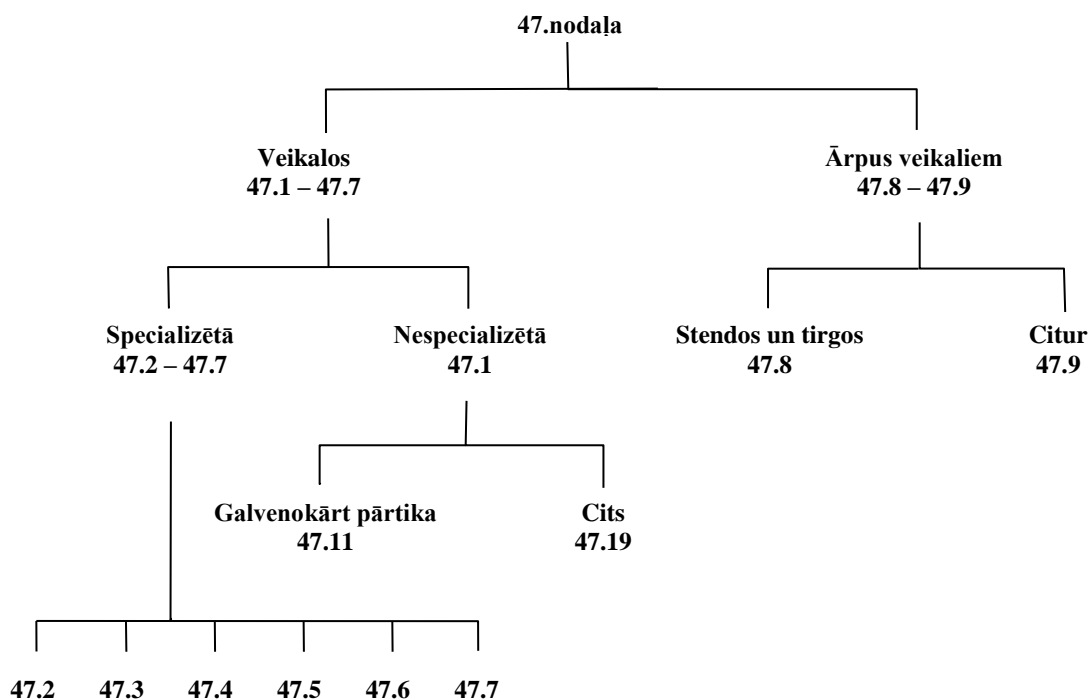
95. Zīmējumā parādīta lēmumu pieņemšanas shēma, kāda jāizmanto, klasificējot vienību noteiktā klasē 46.nodaļā „Vairumtirdzniecība”.

Sīkāk iedala atbilstoši attiecīgajiem produktiem

96. 47.nodaļā „Mazumtirdzniecība” vispirms jāizskata papildu iedalījuma līmenis: 47.1–47.7. grupu apkopojums „Mazumtirdzniecība veikalos” un 47.8–47.9 grupu apkopojums „Mazumtirdzniecība ārpus veikaliem”. Vienības vispirms jāiedala šajos divos iespējamajos apkopojumos, pamatojoties uz pievienotās vērtības principu. Ja tika izvēlēts apkopojums „Mazumtirdzniecība veikalos”, tad nākamais solis ir izšķirties starp „nespecializēto” un „specializēto” mazumtirdzniecību (sk. zemāk). Visbeidzot, jāizvēlas grupas un klases, vienmēr piemērojot metodi “no augšas uz leju”.

97. Zemāk iekļautais zīmējums attēlo lēmuma pieņemšanas shēmu, kāda jāizmanto, klasificējot vienību konkrētā klasē, kas ietilpst 47.nodaļā „Mazumtirdzniecība”.

Sīkāk iedala atbilstoši attiecīgajiem produktiem

98. Gan vairumtirdzniecībā, gan mazumtirdzniecībā atšķirība starp „specializēto” un „nespecializēto” tirdzniecību pamatojas uz klašu skaitu, kurās ietilpst pārdodamas preces, katrai no izskatāmajām klasēm veidojot vismaz 5% (un mazāk kā 50%) no pievienotās vērtības:

a) ja pārdodamie produkti ietilpst līdz četrām klasēm jebkurā grupā no 46.2 līdz 46.7 (vairumtirdzniecībai) vai 47.2 līdz 47.7 (mazumtirdzniecībai), uzskata, ka vienība veic „specializēto tirdzniecību”. Tad nepieciešams noteikt galveno darbību, piemērojot metodi “no augšas uz leju”, pamatojoties uz pievienoto vērtību, lai vispirms izraudzītos galveno grupu un pēc tam klasi šajā grupā:

Klase	A gadījums	B gadījums	C gadījums
47.21	30%	30%	20%
47.25	5%	15%	5%
47.62	45%	40%	35%
47.75	20%	15%	40%
Galīgais iedalījums	Klase 47.62	Klase 47.21	Klase 47.75

b) ja pārdodamie produkti ietilpst piecās vai vairāk klasēs jebkurā grupā no 46.2 līdz 46.7 (vairumtirdzniecībai) vai 47.2 līdz 47.7 (mazumtirdzniecībai), vienība jāklasificē pie nespecializētas tirdzniecības. Tāpēc mazumtirdzniecībā to iedala grupā 47.1. Ja pārtika, dzērieni un tabakas izstrādājumi veido vismaz 35% no pievienotās vērtības, vienība jāklasificē NACE 2. red. klasē 47.11. Visos pārējos gadījumos vienība jāiedala klasē 47.19.

Klase	A gadījums	B gadījums	C gadījums
47.21	5%	20%	5%
47.22	10%	15%	5%
47.42	15%	10%	45%
47.43	25%	10%	40%
47.54	45%	45%	5%
Galīgais iedalījums	Klase 47.19	Klase 47.11	Klase 47.19

99. Klasificēšanas noteikumi vienmēr balstās uz vienības darbību mazumtirdzniecībā. Ja papildus mazumtirdzniecībai vienība veic arī sekundāru darbību, vienības iedalījumu atbilstošajā klasē nosaka vienīgi atbilstoši tās mazumtirdzniecības darbības nosacītam sastāvam.

K sadaļa – Finanšu un apdrošināšanas darbības un M sadaļa – Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi

100. K sadaļā tika ieviestas divas klases, kas pārsniedz parasto NACE saimniecisko darbību aptvērumu, tas ir, klase 64.20 „Holdingkompāniju darbība” un 64.30 „Līdzekļu apvienošana trastos, fondos un līdzīgās finanšu vienībās”. Vienībām, kuras klasificē abās šajās klasēs, nav nekādu ienākumu no produktu pārdošanas, un parasti tās nenodarbina darbiniekus (izņemot, iespējams, vienu vai dažas personas, kas darbojas kā likumīgie pārstāvji). Dažkārt šīs vienības sauc par „tukšām kastītēm” vai „pastkastīšu uzņēmumiem” vai „īpašam nolūkam izveidotām organizācijām”, jo tām ir tikai nosaukums un adrese. Dažās valstīs tādu ir ļoti daudz nodokļu priekšrocību dēļ.

101. Klasificējot vienību kādā no šīm divām klasēm, jāpievērš uzmanība arī citām klasēm (divas no tām ietilpst M sadaļā, 70.nodaļā), proti, klasēm 70.10 „Centrālo biroju darbība” un 70.22 „Konsultēšana komercdarbībā un vadībiznībās”.

102. Konkrētāk:

- a) klase 64.20 „Holdingkompāniju darbība” attiecas uz tādu holdingkompāniju darbību, kuru pamatdarbība ir būt grupas īpašniecēm, bet neietver grupas pārvaldīšanu vai vadību;
- b) klase 64.30 „Līdzekļu apvienošana trastos, fondos un līdzīgās finanšu vienībās” NACE klasifikācijā ir ļoti īpaša, jo tā attiecas nevis uz saimnieciskām darbībām, bet uz vienībām;
- c) klase 66.30 „Fondu pārvaldīšana” ietver darbības, kas tiek veiktas par atlīdzību vai uz līguma pamata;
- d) klasē 70.10 „Centrālo biroju darbība” ietilpst saistīto vienību pārraudzība un vadība, gan kontrolējot darbību, gan vadot ikdienas darbu;
- e) klasē 70.22 „Konsultēšana komercdarbībā un vadībinībās ” ietilpst konsultāciju sniegšana, kas saistīta ar tādiem jautājumiem, kā uzņēmuma stratēģiskā un organizatoriskā plānošana, tirgusdarbības mērķi un politika, cilvēkresursu politika utt.

Lai noteiktu pamatdarbību vienībai, kura veic vairākas no tikko minētajām darbībām, ir jāpiemēro, kā parasti, pievienotās vērtības princips. Jāpievērš uzmanība tam, ka kapitāla pieaugums neveido pievienoto vērtību, tāpēc tas nav jāņem vērā. Iepriekš minēto klašu ieviešana ir būtiska izmaiņa salīdzinājumā ar NACE 1.1. red.

O sadaļa – Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana

103. NACE neparedz vienību klasificēšanu institucionālajos sektoros (kā tie definēti NKS un EKS). Turklāt nav tādas NACE kategorijas, kurā būtu aprakstītas visas darbības, ko veic valsts pārvalde. Tāpēc ne visas valsts iestādes automātiski tiek klasificētas O sadaļā „Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana”. Vienības, kas veic tādas darbības valsts, reģionālā vai vietējā līmenī, kuras īpaši attiecināmas uz citām NACE jomām, klasificē atbilstošajā klasifikācijas sadaļā. Piemēram, vidusskolu, ko pārvalda valsts vai vietējā pašvaldība, klasificē grupā 85.3 (P sadaļa), vai valsts slimnīcu klasificē klasē 86.10 (Q sadaļa). No otras puses, O sadaļā klasificē ne tikai valsts iestādes: tur klasificē arī privātas vienības, kas veic tipiskas „valsts pārvaldes darbības”.

T sadaļa – Mājsaimniecību kā darba devēju darbība; pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās

104. 97.nodaļā ietilpst tikai privātu mājsaimniecību kā darba devēju darbības ar mājsaimniecības personālu. Šīs darbības rezultātu NKS uzskata par produkciju, un šī nodaļa iekļauta NACE 2. red. šādā nolūkā, kā arī dažu apsekojumu vajadzībām. Mājsaimniecības personāla veiktās darbības nav obligāti jāklasificē šeit: piemēram, bērnu pieskatīšanas darbības jāklasificē klasē 88.91 vai tekstilizstrādājumu mazgāšana jāklasificē klasē 96.01, apģērbu tīrīšanas un gludināšanas darbības – 96.9 utt.

105. Nepieciešamība aprakstīt pašu patēriņam veiktās darbības radusies saistībā ar datu vākšanu darbaspēka vai laika izmantojuma apsekojumiem. Lai gan tirgus darbības parasti jāapraksta saskaņā ar eksistējošiem noteikumiem par pareizo NACE kodu identificēšanu, šo noteikumu piemērošana darbībām, ko veic pašu patēriņam, izrādījusies sarežģīta, jo atšķirībā no tirgus darbībām, tām ir grūti aprēķināt pievienoto vērtību. Šīs darbības bieži apvieno lauksaimniecības, būvniecības, tekstilizstrādājumu ražošanas, remonta un citus pakalpojumus. 98. nodaļa „Pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās ” atbilst NACE 1. red. nodaļām 96 un 97, kas tika ieviestas, lai aptvertu šīs darbības. 98.nodaļa nav būtiska ES uzņēmējdarbības statistikā, bet tai ir nozīme, vācot datus par mājsaimniecību darbībām sevis uzturēšanā.

4. NODAĻA

NACE 2. red. saistība ar citām klasifikācijām

106. Šajā nodaļā aprakstīta NACE saikne ar citām saistītām klasifikācijām. Galvenā norāde ir šā dokumenta 3. punktā iekļautā shēma. Vispirms samērā sīki aprakstīta saistība ar klasifikācijām, kuru pamatā ir ANO klasifikāciju sistēma, jo NACE un daudzas ES klasifikācijas dažādos veidos atspoguļo atbilstošās pasaules līmeņa klasifikācijas. Pēc tam attēlota saistība ar citām ES klasifikācijām. Visbeidzot attēlotas attiecības ar citām starptautiskajām klasifikācijām, ieskaitot nacionālo kontu apkopotās struktūras.

107. Eiropas Kopienų Statistikų biroja metadatu tiešsaistes serveris RAMON sniedz informāciju par daudzās turpmāk minētās statistikas jomās izstrādāto starptautisko, reģionālo un valstu statistikas klasifikāciju struktūrām un sīki apraksta tās: ekonomiskā analīze, vide, izglītība, nodarbinātība, nacionālie konti utt. Informācija aptver dažādus aspektus, ietverot vispārējus aprakstus, klasifikāciju struktūru (piemēram, kodus un pozīciju nosaukumus), paskaidrojošās piezīmes, klasifikāciju kodu atbilstības tabulas, metodoloģiskos dokumentus un citu vispārēju informāciju, kas attiecas uz klasifikācijām.

Kad vien iespējams, informācija tiek sniegta visās ES oficiālajās valodās.
RAMON serveris ir publiski pieejams tīmeklī šādā adresē:
<http://www.europa.eu.int/comm/eurostat/ramon/>.

4.1. Saistība ar starptautiskajām klasifikācijām

Ekonomisko un sociālo klasifikāciju starptautiskā sistēma

108. Ekonomisko un sociālo klasifikāciju starptautisko sistēmu veido klasifikācijas, kas reģistrētas ANO Klasifikāciju uzskaitījumā, kurš izskatīts un apstiprināts kā ANO Statistikas komisijas vai citas kompetentas starptautiskās organizācijas vadlīnijas tādās jomās kā ekonomika, demogrāfija, darbs, veselība, izglītība, sociālā labklājība, ģeogrāfija, vide, laika izmantošana un tūrisms. Tajā ietilpst arī tādās klasifikācijas par līdzīgiem priekšmetiem, kas reģistrētas uzskaitījumā un atvasinātas no starptautiskajām klasifikācijām vai saistītas ar tām un tiek izmantotas galvenokārt reģionu vai valstu nolūkiem (kā NACE un CPA), bet ne tikai tiem.

109. Ekonomisko un sociālo klasifikāciju starptautisko sistēmu veido trīs galvenie klasifikāciju tipi: atsauces klasifikācijas, atvasinātās klasifikācijas un saistītās klasifikācijas.

110. Sistēmā ietilpstošās *atsauces klasifikācijas* ir tādās ekonomiskās un sociālās klasifikācijas, kas ir radītas, panākot starptautisku vienošanos, un apstiprinātas ANO Statistikas komisijā vai, atkarībā no klasifikācijas tematikas, citā kompetentā starptautiskā organizācijā, kā Starptautiskā darba organizācija (*ILO*), Starptautiskais Valūtas fonds (*SVF*), ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (*UNESCO*), Pasaules Veselības organizācija (*WHO*) vai Pasaules Muitas organizācija (*WCO*). Tādējādi, atsauces klasifikācijas iegūst plašu starptautisku un oficiālu atzīšanu un tiek apstiprinātas un ieteiktas kā vadlīnijas atvasināto klasifikāciju veidošanai. Tās var izmantot kā modeļus citu klasifikāciju izstrādei vai pārskatīšanai gan attiecībā uz to struktūru, gan kategoriju pazīmēm un definēšanu. Saimniecisko darbību atsauces klasifikācijas piemērs ir ISIC.

111. Sistēmā ietilpstošo *atvasināto klasifikāciju* pamatā ir atsauces klasifikācijas. Atvasinātās klasifikācijas var būt izveidotas, vai nu pārņemot atsauces klasifikāciju struktūru un kategorijas un tālāk padziļinot to detalizācijas līmeni, vai pārkārtojot un apkopojot vienas vai vairāku atsauces klasifikāciju pozīcijas. Atvasinātās klasifikācijas bieži tiek īpaši veidotas lietošanai nacionālā vai starpvalstu līmenī. No ISIC atvasinātās klasifikācijas piemērs ir NACE.

112. *Saistītās klasifikācijas* ir tādas klasifikācijas, kas ir daļēji attiecināmas uz atsauces klasifikācijām un kurām statistikas salīdzināšanai nepieciešamas kodu atbilstības tabulas. Ar ISIC saistītās klasifikācijas piemērs ir Ziemeļamerikas Ražošanas klasifikācijas sistēma (turpmāk – NAICS) .

ANO darbību un produktu klasifikāciju integrētā sistēma

113. ANO Statistikas komisija 1989. gadā ierosināja ieviest klasifikāciju kopumu, kas veidotu integrētu sistēmu darbību, preču un pakalpojumu klasificēšanai un ko varētu izmantot dažāda veida ekonomiskās statistikas apkopšanai pasaules līmenī. ISIC, CPC, SITC un BEC ir šīs sistēmas galvenās sastāvdaļas, un tās ir savā starpā cieši saistītas:

- ISIC ir tā sistēmas daļa, kas saistīta ar darbībām,
- CPC ir galvenais instruments preču un pakalpojumu klasificēšanai,
- SITC ir pārvadājumu preču apkopota klasifikācija starptautiskās tirdzniecības statistikas salīdzināšanai,
- BEC¹⁰ ir preču klasifikācija pa plašām ekonomiskām kategorijām ekonomiskās analīzes nolūkiem.

114. Attiecībā uz precēm gan CPC, gan SITC izmanto Preču aprakstīšanas un kodēšanas harmonizētās sistēmas (HS) pozīcijas un apakšpozīcijas kā pamatelementus kategoriju izveidei, tas ir, katra pozīcija CPC zemākajā līmenī tieši atbilst vismaz vienai HS pozīcijai vai vairāku HS pozīciju vai apakšpozīciju apkopojumam. Dažreiz, jo īpaši lauksaimniecībā, ir situācijas, kad HS pozīcija ir sadalīta pa vairākiem CPC kategorijām.

115. HS ir starptautiskā muitas produktu klasifikācija, ko izstrādājusi Pasaules Muitas organizācija ārējās tirdzniecības vajadzībām. HS izmanto gan muitas tarifiem, gan ārējās tirdzniecības statistikas apkopšanai. HS ir hierarhiski strukturēta un sīki definē un apraksta apmēram 5 000 preces. Tā sastāv no 98 nodaļām, no kurām katru identificē divciparu kods; nodaļas sīkāk iedalītas pozīcijās, kas savukārt iedalītas apakšpozīcijās. Pozīcijas identificē ar četru zīmju ciparu kodu, bet apakšpozīcijas – ar sešu zīmju ciparu kodu. Lai arī HS galvenokārt aptver preces, tas ir, fiziski uzmērāmus produktus, tajā ietilpst arī elektrība. HS neaptver pakalpojumus, tomēr tajā ir ietverti pakalpojumu fiziskie „pierādījumi” (piemēram, arhitektu rasējumi, disketes ar programmatūru, pat mākslas priekšmetu oriģināli un senlietas, kas ir vairāk nekā 100 gadus veci, utt.). Tajā ietilpst arī preces, kas nav ražotas, piemēram, lietotas iekārtas. HS jaunākā pārskatītā versija ieviesta 2007. gadā; HS tiek periodiski pārskatīta.

116. CPC produkti sakārtoti atbilstoši to fiziskajām sastāvam un preču iekšējām īpašībām vai sniegto pakalpojumu īpašībām. Kritērijs ir, piemēram, izmantoto izejvielu veids, ražošanas process, mērķi, kādiem preces paredzētas, utt. Kaut gan šis kritērijs nereti ir tāds pats, kādu izmanto saimniecisko darbību klasificēšanai, CPC nav preču klasifikācija atbilstoši saimnieciskās darbības veidam. Šā iemesla dēļ CPC kodēšanas sistēma nav atkarīga no ISIC.

¹⁰ *Classification by Broad Economic Categories: Defined in Terms of SITC, Rev. 3, Statistical Papers, No. 53/Rev.3 and corrigendum (United Nations publication, Sales No. E.86.XVII.4 and Corr.1).*

117. Tomēr, neraugoties uz šo specifisko pieeju, CPC tiek ņemts vērā arī ekonomiskās izcelsmes kritērijs. Saskaņā ar šo kritēriju (kas ES pieņemts NACE un CPA vajadzībām), preču klasifikācija apvieno vienā kategorijā produktus un pakalpojumus, kas ir tikai vienas saimnieciskās darbības izlaide. Tādējādi pozīcijas CPC zemākajā līmenī tika definētas tā, lai šajā līmenī pēc iespējas vairāk produktu varētu klasificēt vienā ISIC kategorijā; CPC publikācijā ietilpst atbilstība starp CPC apakšklasēm un atbilstošajām ISIC klasēm. Tomēr praksē ne vienmēr iespējams piemērot izcelsmes kritēriju, pat izmantojot visdetalizētāko HS līmeni.

118. Pārskatīto CPC versiju – CPC 2. redakciju – ANO Statistikas komisija pieņēma 2006. gada martā.

119. SITC ievēro parasto kārtību, atbilstoši kurai galvenie klasificēšanas apsvērumi ir izmantotie materiāli, apstrādes procesa stadija un produkta gala pielietojums.

120. BEC izstrādāta kā līdzeklis, kas ļauj ekonomiskās analīzes nolūkos konvertēt atbilstoši SITC apkopotus datus svarīgos agregētos rādītājos, kuru pamatā ir NKS noteiktais iedalījums kapitālprecēs, starpproduktos un ilglietojamās/īslaicīgi lietojamās patēriņa precēs. ISIC un BEC nav tieši saistītas, jo BEC pārkārto SITC kategorijas 19 BEC kategorijās. BEC pārskatīta 1986. gadā, pamatojoties uz SITC trešo redakciju, un pēc tam BEC kategoriju noteikšana atbilstoši HS apakšpozīcijām tika mainīta, lai atspoguļotu izmaiņas, kādas HS ieviestas 2002. un 2007. gadā.

NACE saistība ar ISIC

121. NACE ir no ISIC atvasināta klasifikācija: visos līmeņos NACE kategorijas ir noteiktas kā vienādas ar ISIC kategorijām vai kā ISIC kategoriju apkopojums. ISIC 4. red. pirmais un otrais līmenis (sadaļas un nodaļas) ir pārņemts NACE 2. red. bez izmaiņām. ISIC 4. red. trešais un ceturtais līmenis (grupas un klases) NACE 2. red. ir iedalītas sīkāk saskaņā ar Eiropas prasībām. Tomēr NACE 2. red. grupas un klases vienmēr var apkopot ISIC 4. red. grupās un klasēs, no kurām tās ir atvasinātas. NACE 2. red. sīkāks iedalījums, salīdzinājumā ar ISIC 4. red., ir veikts, lai iegūtu klasifikāciju, kas ir labāk piemērota Eiropas ekonomiskajai struktūrai.

122. Arī ISIC un NACE izmantotās kodēšanas sistēmas ir maksimāli vienādas: lai abas šīs sistēmas viegli varētu atšķirt vienu no otras, NACE likts punkts starp diviem pirmajiem cipariem (nodaļu līmenis) un diviem pēdējiem cipariem (grupas un klases). Tā kā dažas ISIC 4. red. grupas un klases sadalītas NACE grupās un klasēs, neieviešot papildu hierarhiskus līmeņus, daži ISIC kodi atšķiras no atbilstošajiem NACE kodiem. Tāpēc kādas konkrētas darbības kods grupu vai klašu līmenī NACE 2. red. var atšķirties no ISIC 4. red. koda.

NACE saistība ar citām starptautiskajām klasifikācijām

123. Ir citas ANO vai citu starptautisko organizāciju izstrādātas klasifikācijas, kurām ir zināma saikne ar ISIC vai kas izmanto ISIC daļas, definējot savu darbības jomu vai kategorijas. Rezultātā tās ir saistītas ar NACE.

124. Šīs klasifikācijas izstrādātas, lai aprakstītu profesiju, nodarbinātības, izdevumu, izglītības, tūrisma un vides statistiku. Turpmāk uzskaitītas galvenās no šīm klasifikācijām.

Detalizēta informācija pieejama ANO Statistikas biroja tīmekļa vietnē (http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/class_default.asp):

- Valdības funkciju klasifikācija (COFOG);
- Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija (ISCED);¹¹
- Starptautiskā standartizētā profesiju klasifikācija (ISCO);¹²
- Tūrisma satelītkonti (TSA);¹³
- Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozaru klasifikācija (ICT);¹⁴
- Satura un mediju nozaru sektoru definēšana.

4.2. Saistība ar ES klasifikācijām

Preču statistiskā klasifikācija pēc saimniecības nozarēm (CPA)

125. CPA ir CPC Eiropas versija un kalpo tiem pašiem mērķiem. ES klasifikācijas īpašās statistikas jomās saistītas ar CPA, ja vien CPA pati netiek izmantota kā klasifikācija attiecīgajā apsekojumā. Lai gan CPA ir CPC Eiropas analogs, tā ir atšķirīga ne vien ar to, ka ir daudz detalizētāka, bet arī pēc struktūras. ES tās izstrādei pieņēmumi ekonomiskās izcelsmes kritēriju, un tai ir jābūt balstītai uz NACE. Līdz ar to CPA struktūra līdz ceturtajam līmenim (klasēm) atbilst NACE struktūrai. Kopumā CPC apakš kategorijas ir pārkārtotas atbilstoši to ekonomiskajai izcelsmei. Saikne starp CPA un NACE 2. red. skaidri saskatāma CPA kodā: visos CPA līmeņos četru pirmo ciparu kodēšana ar dažiem izņēmumiem ir vienāda ar NACE 2. red. izmantoto kodēšanu. CPA, tāpat kā citas produktu klasifikācijas, var izmantot kā praktiskā ikdienas statistikas darba instrumentu, lai noteiktu atsevišķām darbībām raksturīgus produktus. Tomēr jānorāda, ka dažos gadījumos saikne starp darbību un produktu tiek noteikta pēc vienošanās: tā notiek tad, ja vienus un tos pašus produktus iegūst atšķirīgo darbību rezultātā, izmantojot atšķirīgus ražošanas procesus. Tāpat kā NACE 2. red., arī CPA ir valstu versijas.

Kombinētā nomenklatūra (KN)

126. Kombinētā nomenklatūra (KN)¹⁵ ir klasifikācija, ko izmanto ES ārējās tirdzniecības muitas tarifu un statistikas vajadzībām, un tā ir detalizētāka nekā HS. KN ieviesa 1988. gadā. KN pozīcijas tiek identificētas, izmantojot astoņu ciparu kodus, pievienojot divus ciparus attiecīgajam HS kodam. KN tiek pārskatīta katru gadu un, tā kā tā ir apstiprināta ar Padomes regulu, tā ir saistoša dalībvalstīm.

PRODCOM

127. PRODCOM¹⁶ ir ES ieguves un apstrādes rūpniecības (ieskaitot „rūpnieciskos pakalpojumus”) statistikas sistēmas abreviatūra. Produktu klasifikāciju (PRODCOM sarakstu), kas ir pamatā ražošanas statistikai, katru gadu izveido PRODCOM komiteja.

¹¹ *International Standard Classification of Education (ISCED 1997)* (Parīze, UNESCO, 1997. gada novembris).

¹² *International Standard Classification of Occupations (ISCO-1988)* (Geneva, ILO, 1988).

¹³ Eiropas Kopienų Komisija, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, Apvienoto Nāciju Organizācija un Pasaules Tūrisma organizācija, *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*, Statistical Papers, No. 80 (United Nations publication, Sales No. E.01.XVII.9).

¹⁴ www.oecd.org

¹⁵ Kombinētā nomenklatūra – harmonizētās sistēmas sīkākais sadalījums (http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/tariff_aspects/combined_nomenclature/index_en.htm)

¹⁶ http://europa.eu.int/eur-lex/lex/Result.do?arg0=prodcom&arg1=&arg2=&titre=titre&chlang=en&RechType=RECH_mot&idRoot=2&refinecode=LEG*T1%3DV111%3BT2%3DV1%3BT3%3DV1&Submit=Search

Pozīcijas PRODCOM sarakstā atvasinātas no KN, bet to kods ir CPA koda sīkāks iedalījums. Katrs PRODCOM kods ir astoņu zīmju ciparu kods, kura pirmie četri cipari atbilst NACE klasēm, pirmie seši cipari atbilst CPA klasifikācijas kodam, nākamie divi cipari nosaka produkta klasifikāciju šīs CPA apakš kategorijas ietvaros. Tā rezultātā, šīs saiknes ļauj identificēt uzņēmumu darbības nozari, savukārt saikne ar KN ļauj salīdzināt rūpnieciskās ražošanas un ārējās tirdzniecības statistikas rādītājus.

Ražošanas pamatgrupējumi (MIG)

128. MIG ir akronīms, kas apzīmē Ražošanas pamatgrupējumus – Eiropas klasifikāciju, kura sagrupē nozares pēc atbilstoši pieprasījumam ražotiem produktiem: kapitālpreces, starpprodukti, ilglietojuma preces, īslaicīgi lietojamas preces un enerģija. MIG izmanto vairākiem rādītājiem, kuru vidū ir rūpnieciskās ražošanas indekss un ražotāju cenu indekss.

Maksājumu bilance: ārvalstu tiešo investīciju statistikas klasifikācija

129. Maksājumu bilancē¹⁷ izmanto NACE kategoriju kopsavilkuma rādītājus, lai ziņotu datus par ārvalstu tiešajām investīcijām: darbību iedalījuma līmeņi izteikti, galvenokārt, kā NACE nodaļas.

4.3. Saistība ar citām starptautiskajām klasifikācijām

NAICS

130. NAICS ir Ziemeļamerikas saimniecisko darbību klasifikācija. NAICS izstrādāta 20. gs. 90. gadu vidū, lai nodrošinātu vienotas rūpniecības nozaru definīcijas Kanādai, Meksikai un Amerikas Savienotajām Valstīm ar mērķi atvieglinātu šo triju Ziemeļamerikas valstu ekonomisko procesu analīzi. NAICS izstrādāta, pamatojoties uz teorētiskiem pamatprincipiem, kas orientēti uz ražošanu, un klasificē vienības, nevis darbības. Tāpēc ISIC un NAICS struktūras būtiski atšķiras. Tomēr statistikas datus, kas savākti saskaņā ar NAICS, var apkopot, veidojot kategorijas, kas nepārkāpj ISIC 4. red./NACE 2. red. divu zīmju līmeņa robežas, tādejādi nodrošinot datu salīdzināmību. Daudzos gadījumos iespējamas daudz detalizētākas saiknes. Detalizēta atbilstība starp NAICS un ISIC publicēta NAICS tīmekļa vietnē (ASV: <http://www.census.gov/naics>, Kanāda: <http://www.statcan.ca/>).

ANZSIC

131. Austrālijas un Jaunzēlandes Standartizētā nozaru klasifikācija (ANZSIC) izstrādāta izmantošanai abās šajās valstīs ražošanas statistikas sagatavošanai un analīzei. Izstrādājot ANZSIC, liela uzmanība tika pievērsta saskaņošanai ar starptautiskajiem standartiem. ISIC 3. red. kā starptautiskais standarts tika pieņemta par atsauces klasifikāciju. Atbilstība starp ANZSIC un ISIC atrodama Austrālijas Statistikas biroja tīmekļa vietnē: <http://www.statistics.gov.au/>. ANZSIC ir daudz līdzīgāka ISIC/NACE nekā NAICS, jo tās struktūra visumā ir tāda pati kā ISIC un tās kategorijas nodaļu un detalizētākos līmeņos var apkopot ISIC divu zīmju kategorijās. Tāpēc ANZSIC formātā sagatavotu datu pārveidošana uz ISIC/NACE ir iespējama pietiekami detalizētā līmenī.

¹⁷ [http://europa.eu.int/eur-](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/Result.do?arg0=184%2F2005&arg1=&arg2=&titre=titre&chlang=en&RechType=RECH_mot&idRoot=2&refinecode=LEG*T1%3DV111%3BT2%3DV1%3BT3%3DV1&Submit=Search)

[lex/lex/Result.do?arg0=184%2F2005&arg1=&arg2=&titre=titre&chlang=en&RechType=RECH_mot&idRoot=2&refinecode=LEG*T1%3DV111%3BT2%3DV1%3BT3%3DV1&Submit=Search](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/Result.do?arg0=184%2F2005&arg1=&arg2=&titre=titre&chlang=en&RechType=RECH_mot&idRoot=2&refinecode=LEG*T1%3DV111%3BT2%3DV1%3BT3%3DV1&Submit=Search)

Citas klasifikācijas

132. Papildus ES dalībvalstīm Norvēģija un Šveice apņēmušās izmantot no NACE atvasinātas versijas. Turklāt apmēram desmit valstis, kas atrodas ārpus ES, vai kandidātvalstis, piemēram, Horvātija un Turcija, atsaucas uz NACE savās saimniecisko darbību klasifikācijās. Vairāk nekā 150 valstis pasaulē izmanto saimniecisko darbību klasifikācijas, kas balstītas uz NACE vai ISIC.

4.4. Nacionālo kontu apkopotās struktūras

133. Nacionālo kontu speciālisti konstatējuši, ka nepieciešami divi ISIC/NACE kategoriju standarta apkopojumi, kas jāizmanto daudzu valstu NKS datu ziņošanai. Pirmais no tiem, kas apzīmēts kā „augsta līmeņa apkopojums”, apkopo ISIC/NACE sadaļas 10/11 kategorijās; otrais, kas apzīmēts kā „vidējā līmeņa apkopojums”, apkopo nodaļas, un to veido 38 kategorijas. Šīs divas apkopotās struktūras nav ISIC/NACE sastāvdaļas, bet ir pilnībā integrētas to hierarhiskajā struktūrā (augstākā līmeņa apkopojums, sadaļas, vidējā līmeņa apkopojums, nodaļas, grupas un klases).

134. Turpmāk iekļautā tabula attēlo „NKS/ISIC augsta līmeņa apkopojumu A*10/11”

	ISIC 4. red./ NACE 2. red. sadaļas	Apraksts
1	A	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība
2	B, C, D un E	Apstrādes rūpniecība, ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde un citas ražošanas nozares
2a	C	<i>To skaitā: apstrādes rūpniecība</i>
3	F	Būvniecība
4	G, H un I	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, transports un uzglabāšana, izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi
5	J	Informācijas un komunikācijas pakalpojumi
6	K	Finanšu un apdrošināšanas darbības
7	L	Operācijas ar nekustamo īpašumu*
8	M un N	Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi, administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība
9	O, P un Q	Valsts pārvalde un, aizsardzība, obligātā sociālā apdrošināšana, izglītība, cilvēku veselība un sociālā aprūpe
10	R, S, T un U	Citi pakalpojumi

* kas ietver nosacītās īres maksas aprēķinu īpašnieku pašu apdzīvotajos mājokļos

Turpmāk iekļautajā tabulā attēlots „NKS/ISIC vidēja līmeņa apkopojums A*38”:

	A*38 kods	ISIC 4. red./ NACE 2. red.	Nodaļas
1	A	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	no 01 līdz 03
2	B	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	no 05 līdz 09
3	CA	Pārtikas, dzērienu un tabakas izstrādājumu ražošana	no 10 līdz 12
4	CB	Tekstilizstrādājumu, apģērbu, ādas un ādas izstrādājumu ražošana	no 13 līdz 15
5	CC	Koka un papīra izstrādājumu ražošana, iespiešana	no 16 līdz 18
6	CD	Koksa un naftas pārstrādes produktu ražošana	19
7	CE	Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana	20
8	CF	Farmaceutisko pamatvielu un farmaceutisko preparātu ražošana, botānisko produktu sagatavošana	21
9	CG	Gumijas un plastmasas izstrādājumu un citu nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana	22 + 23
10	CH	Parasto metālu un gatavo metālizstrādājumu, izņemot mašīnas un iekārtas, ražošana	24 + 25
11	CI	Datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana	26
12	CJ	Elektrisko iekārtu ražošana	27
13	CK	Citur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana	28
14	CL	Transportlīdzekļu aprīkojuma ražošana	29 + 30
15	CM	Citu iekārtu un aprīkojuma ražošana, remonts un uzstādīšana	no 31 līdz 33
16	D	Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	35
17	E	Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	no 36 līdz 39
18	F	Būvniecība	no 41 līdz 43
19	G	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	no 45 līdz 47
20	H	Transports un uzglabāšana	no 49 līdz 53
21	I	Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	55 + 56
22	JA	Izdevējdarbība, audiovizuālās un raiddarbības	no 58 līdz 60
23	JB	Telekomunikācija	61
24	JC	IT un citi informācijas pakalpojumi	62 + 63
25	K	Finanšu un apdrošināšanas darbības	no 64 līdz 66
26	L	Operācijas ar nekustamo īpašumu*	68
27	MA	Juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi, vadības, arhitektūras un inženiertehniskie pakalpojumi, tehniskā pārbaude un analīze	no 69 līdz 71
28	MB	Zinātniskā pētniecība un attīstība	72
29	MC	Citi profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	no 73 līdz 75
30	N	Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	no 77 līdz 82
31	O	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	84
32	P	Izglītība	85
33	QA	Cilvēku veselības aprūpes pakalpojumi	86

34	QB	Sociālā aprūpe ar izmitināšanu un bez izmitināšanas	87 + 88
35	R	Māksla, izklaide un atpūta	no 90 līdz 93
36	S	Citi pakalpojumi	no 94 līdz 96
37	T**	Mājsaimniecību kā darba devēju darbība; pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās	97 + 98*
38	U**	Ārpusteritoriālo organizāciju un iestāžu darbība	99*

* ieskaitot nosacītās īres maksas aprēķinu īpašnieku pašu apdzīvotajos mājokļos

** Visa U sadaļa un daļa no T sadaļas (98.nodaļa) neietilpst NKS sastāvā, un netiks ietvertas NKS datu ziņojumā, bet šeit tās iekļautas pilnīgas informācijas nodrošināšanai.

5. NODAĻA

Izmaiņas NACE 2. red. salīdzinājumā ar NACE 1.1. red.

135. Lai gan tika izmainīti daži NACE piemērošanas noteikumi un pārskatīti klasifikācijas uzbūves kritēriji un paskaidrojošo piezīmju formulējums, vispārējās NACE iezīmes nav mainītas.

136. Tika ieviesti jauni jēdzieni klasifikācijas augstākajā līmenī un izveidota jauna detalizācija, lai atspoguļotu dažādus ražošanas veidus un jaunu nozaru izveidošanos. Tajā pašā laikā tika strādāts pie tā, lai saglabātu klasifikācijas struktūru visās jomās, kur nav noteikti vajadzīgas ar jauniem jēdzieniem saistītas izmaiņas.

137. Klasifikācija kļuva ievērojami detalizētāka (no 514 līdz 615 klasei). Pakalpojumu sniegšanas jomā šis palielinājums redzams visos līmeņos, tostarp visaugstākajā līmenī, savukārt citās jomās, piemēram, lauksaimniecībā, detalizācijas pieaugums lielākoties ietekmējis klasifikācijas zemāko līmeni.

5.1. Izmaiņas struktūrā

138. NACE 1.1. red. ir 17 sadaļas un 62 nodaļas; NACE 2. red. ir 21 sadaļa un 88 nodaļas. NACE augstākajā līmenī dažas sadaļas ir vienkārši salīdzināmas ar klasifikācijas iepriekšējo versiju. Tomēr vienkāršs vispārējs salīdzinājums starp NACE 2. red. un tās iepriekšējām versijām nav iespējams tāpēc, ka ieviesti daži jauni jēdzieni sadaļu līmenī, piemēram, Informācijas sadaļa vai ar vidi saistītu darbību grupējums.

139. Turpmāk iekļautajā tabulā parādīta atbilstība starp NACE 1.1. red. un NACE 2. red. sadaļām. Lūdzam ņemt vērā, ka šajā tabulā parādīta tikai aptuvena "viens pret vienu" atbilstība starp sadaļām un, lai noteiktu pilnīgu atbilstību, nepieciešama turpmāka sīkāka detalizācija.

NACE 1.1. red.		NACE 2. red.	
Sadaļa	Apraksts	Sadaļa	Apraksts
A	Lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība	A	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība
B	Zvejniecība		
C	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	B	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde
D	Apstrādes rūpniecība	C	Apstrādes rūpniecība
E	Elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde	D	Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana
		E	Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija
F	Būvniecība	F	Būvniecība
G	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu, motociklu, individuālās lietošanas priekšmetu, sadzīves aparātūras un iekārtu remonts	G	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts
H	Viesnīcas un restorāni	I	Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi
I	Transports, glabāšana un sakari	H	Transports un uzglabāšana
		J	Informācijas un komunikācijas pakalpojumi
J	Finanšu starpniecība	K	Finanšu un apdrošināšanas darbības
K	Operācijas ar nekustamo īpašumu, noma, datorpakalpojumi, zinātne un citi komercpakalpojumi	L	Operācijas ar nekustamo īpašumu
		M	Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi
		N	Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība
L	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	O	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana
M	Izglītība	P	Izglītība
N	Veselība un sociālā aprūpe	Q	Veselības un sociālā aprūpe
O	Sabiedriskie, sociālie un individuālie pakalpojumi	R	Māksla, izklaide un atpūta
		S	Citi pakalpojumi
P	Mājsaimniecību darbība	T	Mājsaimniecību kā darba devēju darbība; pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās
Q	Ārpusteritoriālās organizācijas un institūcijas	U	Ārpusteritoriālo organizāciju un institūciju darbība

140. Nākamajā tabulā parādītas izmaiņas NACE 2. red. salīdzinājumā ar NACE 1.1. red. skaitliskā izteiksmē:

	NACE 1.1. red.	NACE 2. red.	Starpība
Sadaļas	17	21	+4
Nodaļas	62	88	+26
Grupas	224	272	+48
Klases	514	615	+101
Apstrādes rūpniecības sadaļa			
Sadaļas	1	1	0
Nodaļas	23	24	+1
Grupas	103	95	-8
Klases	242	230	-12
Citas sadaļas			
Sadaļas	16	20	+4
Nodaļas	39	64	+25
Grupas	121	177	+56
Klases	272	385	+113

141. Lai izprastu, kā NACE 2. red. ieviešana ietekmē oficiālo statistiku, ir lietderīgi izšķirt šāda veida kodu atbilstību starp NACE 1.1. red. un NACE 2. red.:

- kodu atbilstība 1 pret 1: 196 NACE 1.1. red. klases precīzi atbilst vienai NACE 2. red. klasei un otrādi;
- kodu atbilstība n pret 1: 87 gadījumi, kad divas vai vairāk NACE 1.1. red. klases atbilsti vienai NACE 2. red. klasei;
- kodu atbilstība 1 pret m: 17 klases, kurās viena NACE 1.1. red. klase sadalīta divās vai vairāk NACE 2. red. klasēs;
- kodu atbilstība n pret m: 214 gadījumi, kad divas vai vairāk NACE 1.1. red. klases atbilst divām vai vairāk NACE 2. red. klasēm.

Vienības, kas klasificētas klasēs, kurām ir 1 pret 1 un n pret 1 kodu atbilstība, var automātiski pārkodēt, ieviešot NACE 2. red. uzņēmumu reģistros.

Šis apgalvojums ir jāpielāgo katrai valstij atkarībā no NACE valsts versijas.

142. Starp NACE 1.1. red. un NACE 2. red. ir pārāk daudz būtisku atšķirību, lai tās šeit pilnībā uzskaitītu. Taču zemāk tiek uzskaitītas vissvarīgākās atšķirības.

143. NACE 1.1. red. sadaļas, kas attiecas uz lauksaimniecību un zivsaimniecību, ir apvienotas. Tomēr jaunajā A sadaļā (Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība) ir būtiski padziļināta detalizācija. Tas darīts, ņemot vērā pastāvīgi izteiktās prasības padziļināt ISIC detalizāciju, galvenokārt tāpēc, ka lielā daļā jaunattīstības valstu lauksaimniecība ir svarīga ekonomikas sastāvdaļa.

144. Rūpniecības sadaļā izveidotas jaunas nodaļas, kas attiecas uz svarīgām jaunām nozarēm vai vecām nozarēm, kuru ekonomiskā vai sociālā nozīme palielinājusies, piemēram, 21.nodaļa ("Farmaceutisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošana") un 26.nodaļa ("Datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana"). Nodaļas "Datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana" apjoms atšķiras no NACE 1.1. red. 30.nodaļas (Biroju tehnikas un datoru ražošana), un tā kļūst par labāku instrumentu augsto tehnoloģiju darbību statistikai. Citas jaunas nodaļas,

piemēram, 11.nodaļa (“Dzērienu ražošana”) un 31.nodaļa (“Mēbeļu ražošana”), radušās, sadalot esošās nodaļas un tādējādi paceļot to sastāvdaļas, kuras pirms tam bija grupu līmenī, līdz nodaļu līmenim.

145. Lielākā daļa atlikušo nodaļu C sadaļā („Apstrādes rūpniecība”) nav mainītas, izņemot NACE 1.1. red. 22.nodaļu („Izdevējdarbība, poligrāfija un ierakstu reproducēšana”) un 37.nodaļu („Otrreizējā pārstrāde”), no kurām darbību būtiska daļa pārvietota uz citām sadaļām (sk. turpmāk).

146. Iekārtu un aprīkojuma remonts un uzstādīšana, kas iepriekš tika klasificēti pie attiecīgā veida aprīkojuma ražošanas, tagad atsevišķi iekļauti 33.nodaļā („Iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana”). Tagad visi specializētie remontdarbi NACE tiek klasificēti atsevišķi, lai gan nav izveidots augsta līmeņa apkopojums „Remonts”.

147. Izveidota jauna E sadaļa („Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija”), kas ietver NACE 1.1. red. 90.nodaļā iekļautās „tīrīšanas” darbības, NACE 1.1. red. 41.nodaļā iekļauto ūdens ieguvī un sadali un materiālu reģenerāciju, kas lielā mērā atbilst NACE 1.1. red. 37.nodaļai. Šajā sadaļā tagad apvienotas kopējai politikai svarīgas darbības, bet tā arī pamatota uz šo darbību faktisko organizāciju daudzās valstīs. Šo darbību detalizācija ir būtiski padziļināta.

148. NACE 2. red. ieviests jēdziens „specializētie būvdarbi” („*special trades*”), kas nomainīja iepriekšējās versijas nodaļas struktūru, kura lielā mērā balstījās uz būvniecības procesa stadiju.

149. No NACE 1.1. red. G sadaļas („Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu, motociklu, individuālās lietošanas priekšmetu, sadzīves aparātūras un iekārtu remonts”) tika izslēgts māsaimniecības piederumu remonts. Tomēr palika izņēmums automobiļu un motociklu tirdzniecības un remonta klasificēšanas gadījumā NACE 2. red. 45.nodaļā (atbilst NACE 1.1. red. 50.nodaļai) datu salīdzināmības un nepārtrauktības labad.

150. I sadaļā („Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi”) tika padziļināta detalizācija, lai atspoguļotu veikto darbību atšķirīgo būtību un specializāciju.

151. Izveidota jauna J sadaļa (Informācijas un komunikācijas pakalpojumi), apvienojot informācijas un kultūras produktu producēšanu un izplatīšanu, šo produktu raidīšanas vai izplatīšanas līdzekļu, kā arī datus vai komunikāciju, nodrošināšanu, informācijas tehnoloģiju, datu un citas informācijas apstrādes pakalpojumus. Šajā sadaļā ietvertās galvenās darbības ir izdevējdarbība, ieskaitot datorprogrammatūras tiražēšanu (58.nodaļa), kinofilmu un skaņu ierakstu producēšana (59.nodaļa), radio un televīzijas programmu izstrāde un apraide (60.nodaļa), telekomunikācija (61.nodaļa), informācijas tehnoloģijas (62.nodaļa) un citi informācijas pakalpojumi (63.nodaļa). Šīs darbības bija iekļautas NACE 1.1. red. sadaļās D („Apstrādes rūpniecība”), I („Transports, glabāšana un sakari”), K („Operācijas ar nekustamo īpašumu, noma, datorpakalpojumi, zinātne un citi komercpakalpojumi”) un O („Sabiedriskie, sociālie un individuālie pakalpojumi”), tādējādi būtiski ietekmējot salīdzināmību ar NACE iepriekšējām versijām. Tomēr šī jaunā informācijas un komunikācijas pakalpojumu klasifikācija nodrošina daudz konsekvētāku pieeju nekā NACE iepriekšējā versija, kas paredzēja klasifikāciju, pamatojoties uz veikto darbību pazīmēm.

152. K sadaļā („Finanšu un apdrošināšanas darbības”) tika ieviestas divas klases, kas iziet ārpus NACE parastā saimniecisko darbību aptvēruma, tas ir, klase 64.20 („Holdingkompāniju darbība”) un 64.30 („Līdzekļu apvienošana trustos, fondos un līdzīgās finanšu vienībās”).

153. NACE 1.1. red. sadaļa „Operācijas ar nekustamo īpašumu, noma, datorpakalpojumi, zinātne un citi komercpakalpojumi” NACE 2. red. sadalīta trīs sadaļās. Operācijas ar nekustamo īpašumu tagad iekļautas vienā atsevišķā sadaļā (L sadaļa), jo šī daļa ir liela un nozīmīga nacionālo kontu sistēmā. Atlikušās darbības tika atsevišķi iedalītas M sadaļā („Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi”), aptverot darbības, kurām nepieciešams augsts apmācības līmenis un, tās veicot, lietotājiem kļūst pieejamas specializētas zināšanas un prasmes, un N sadaļā („Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība”), kas aptver darbības, kuras vispārēji atbalsta uzņēmējdarbību un nekoncentrējas uz specializēto zināšanu nodošanu. Datorpakalpojumi un ar datoriem saistītas darbības (NACE 1.1. red. 72.nodaļa) vairs neietilpst šajā sadaļā. Datoru remonts kopā ar mājsaimniecības piederumu remontu iekļauts S sadaļā, savukārt programmatūras tīrīšana un IT pakalpojumi tika iekļauti jaunā J sadaļā.

154. Izglītības sadaļa (P sadaļa) ir mainīta, papildinot to ar specializēto sporta, kultūras un citu izglītību un ietverot arī specializētās izglītības atbalsta darbības.

155. Q sadaļā tika paaugstināta detalizācijas pakāpe („Veselība un sociālā aprūpe”), tādējādi radot trīs nodaļas tur, kur iepriekšējā NACE versijā bija viena nodaļa. Turklāt darbības joma ir sašaurināta un ietver vienīgi ar „cilvēku veselību” saistītas darbības, nodrošinot labāku instrumentu, lai novērtētu šo tik nozīmīgo ekonomikas daļu. Tādējādi no šīs sadaļas tika izslēgti veterinārie pakalpojumi, un tie kā atsevišķa nodaļa tika iekļauti M sadaļā („Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi”).

156. Būtiskas daļas no NACE 1.1. red. O sadaļas („Sabiedriskie, sociālie un individuālie pakalpojumi”) tika pārvietotas uz NACE 2. red. E sadaļu („Īpašas apkalpošanas pakalpojumi; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija”) un J sadaļu („Informācijas un komunikācijas pakalpojumi”), kā aprakstīts iepriekš. Atlikušās darbības pārgrupētas divās jaunās sadaļās: ”Māksla, izklaide un atpūta” (R sadaļa) un “Citi pakalpojumi” (S sadaļa). Tādējādi tādas darbības kā radošās mākslas, bibliotēku darbība un azartspēles tika paaugstinātas līdz nodaļu līmenim. Datoru un individuālās lietošanas priekšmetu un mājsaimniecības piederumu remonts tagad iekļauts jaunajā S sadaļā.

5.2. Kodu atbilstības tabulas: darbības joma un izmantojums

157. Kodu atbilstības tabulas ir svarīgi rīki, ar ko var savstarpēji salīdzināt statistikas datus, kas savākti un apkopoti, izmantojot dažādas klasifikācijas. Tās kļūst nepieciešamas, klasifikācijai mainoties laika gaitā vai tad, ja klasifikācijas nav iespējams sasaistīt savā starpā, jo to veidošanas pamatprincipi ir dažādi. Kodu atbilstības tabulas starp vienas un tās pašas klasifikācijas dažādām versijām izmanto, lai detalizēti aprakstītu izmaiņas, kādas tika ieviestas, veicot pārskatīšanu.

158. Tā kā NACE izmanto statistikas vākšanai un apkopošanai daudzās jomās, nepieciešamas atbilstības tabulas starp pašreizējo NACE un tās iepriekšējo versiju. Pilnīgas detalizētas kodu atbilstības tabulas starp NACE 2. red. un NACE 1.1. red. un otrādi ir pieejamas elektroniski, bet nav iekļautas šajā publikācijā.

159. Izstrādājot NACE 2. red. un vienlaikus arī CPA 2008, starp abām klasifikācijām tika izveidota cieša saikne. Iespēju robežās definējot preces CPA atbilstoši KN, tika izveidota detalizēta kodu atbilstības tabula starp KN, CPC, ISIC un NACE.

160. Visas atbilstības tabulas ir pieejamas vienīgi elektroniskā formātā RAMON tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/index.cfm?TargetUrl=DSP_PUB_WELC) vai ANO Statistikas biroja tīmekļa vietnē (<http://unstats.un.org/unsd/class>).

I PIELIKUMS

Terminu skaidrojums

Šajā terminu skaidrojumā sīkāk aprakstīti daži termini, kas izmantoti visā NACE 2. red. ievadā un paskaidrojošajās piezīmēs. Kaut gan mēģināts panākt, lai apraksti saskanētu ar citur lietotām terminu definīcijām, tomēr nav paredzēts, ka šie apraksti būtu jāuzskata par visiem mērķiem noderīgu un galīgu šo vārdu nozīmi. Šā terminu skaidrojuma mērķis ir vienīgi palīdzēt NACE lietotājiem to pareizi interpretēt.

Blakusprodukts. Ekskluzīvs blakusprodukts ir produkts, kas tehnoloģiski saistīts ar citu tajā pašā grupā ietilpstošu produktu ražošanu, bet kas netiek ražots nevienā citā grupā (piemēram, melase, kas saistīta ar cukura ražošanu). Ekskluzīvus blakusproduktus izmanto kā izejmateriālus citu produktu ražošanai. Vienkāršs blakusprodukts (tas ir, blakusprodukts, kas nav ekskluzīvs tikai vienai grupai) ir produkts, kas tehnoloģiski saistīts ar citu produktu ražošanu, bet tiek ražots vairākās grupās (piemēram, ūdeņradis tehnoloģiski rodas gan naftas pārstrādes procesā, gan naftas ķīmijas rūpniecībā un ogļu karbonizācijā, gan arī citu bāzes ķīmisko izstrādājumu ražošanā).

Prece. Prece ir transportējams priekšmets, ko var pārdot. Tā var būt viens priekšmets no sērijveida ražotas produkcijas, unikāls priekšmets (piemēram, „*Mona Liza*”) vai pakalpojuma materiālā izteiksme (piemēram, programmatūras disks). Šis ir jēdziens, ko izmanto muitas klasifikācijās.

Kapitālpreces. Kapitālpreces ir preces, izņemot izejmateriālus un kurināmo, ko izmanto citu preču un/vai pakalpojumu ražošanai. Tās ietver rūpnīcu ēkas, iekārtas, lokomotīves, kravas automašīnas un traktoros. Zeme parasti netiek uzskatīta par kapitālpreci.

Ražošanas process. Pārstrādes process (fizisks, ķīmisks, ar rokām veikts vai citādāks), ko izmanto jaunu produktu (patēriņa preču, starpproduktu vai ražošanas pamatlīdzekļu) ražošanā, lietoto produktu pārstrādē vai sniedzot ražošanas rakstura pakalpojumus atbilstoši tam, kā definēts sekojošās sadaļās: B (ieguves rūpniecība), C (apstrādes rūpniecība), D (elektroenerģijas, gāzes apgāde, siltumapgāde), E (ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija) un F (būvniecība).

Iekārtas, mājsaimniecību. Tādas iekārtas un aprīkojums, kas paredzēts galvenokārt lietošanai privātās mājsaimniecībās, piemēram, mājsaimniecību veļas mazgājamās mašīnas.

Iekārtas, rūpnieciskās. Tādas iekārtas un aprīkojums, kas paredzētas galvenokārt lietošanai ražošanas procesā, piemēram, darbgaldi, veļas mazgātavu veļas mazgājamās mašīnas.

Apstrādes rūpniecība. Visas darbības, kas ietilpst C sadaļā. Tiek ietverta gan mājamatniecība, gan plaša mēroga darbības. Jānorāda, ka smagās rūpniecības iekārtu vai mehānismu izmantošana nav raksturīga tikai un vienīgi C sadaļai.

Produkts. Produkts ir saimnieciskās darbības rezultāts. Tas ir vispārējs termins, ko attiecina uz precēm un pakalpojumiem.

Gatavais produkts. Produkts, kura apstrāde ir pabeigta.

Pusfabrikāts. Produkts, kuram veikta zināma apstrāde, bet kuram nepieciešama turpmāka apstrāde, pirms tas ir gatavs lietošanai. To var pārdot citiem ražotājiem vai nodot apakšuzņēmējam turpmākai apstrādei. Tipiski piemēri būtu neapstrādāti metāllējumi, ko pārdod vai nodod galīgai apstrādei kaut kur citur.

Ražošana. Ražošana ir darbība, kuras rezultātā rodas produkts. To attiecina uz dažādām saimnieciskajām darbībām. Termins attiecas ne tikai uz lauksaimniecības, ieguves rūpniecības vai apstrādes rūpniecības nozari. To izmanto arī attiecībā uz pakalpojumu sektoru. Lai apzīmētu ražošanu, var izmantot arī specifiskākus terminus, kas raksturo darbības jomu: pakalpojumu sniegšana, pārstrāde, apstrāde utt. Ražošanu var izmērīt dažādi, materiālā vai vērtības izteiksmē.

Pārveidošana. Process, kas pārveido izejvielu, pusfabrikātu vai gatavo produktu uzbūvi, īpašības vai formu, lai iegūtu jaunus produktus.

Apstrāde. Process, kuru cita starpā veic, lai aizsargātu dažus produktus, piešķirtu tiem noteiktas īpašības vai novērstu kaitīgu ietekmi, kas tā vai citādi var rasties produktu lietošanas procesā. Piemēri ir graudaugu, koksnes, metālu un atkritumu apstrāde.

Pievienotā vērtība. Kopējo pievienoto vērtību bāzes cenās nosaka kā izlaidi bāzes cenās, no kuras atskaitītas starppatēriņa izmaksas iepirkuma cenās.

II PIELIKUMS

NACE 2.red. ārpakalpojumu klasificēšanas noteikumi

Terminoloģija

Ārpakalpojumi

Līgumiska vienošanās, saskaņā ar kuru *principāls* prasa *līgumslēdzējam* veikt konkrētus uzdevumus, piemēram, ražošanas procesa daļu vai pat pilnu ražošanas procesu, sniegt nodarbinātības pakalpojumus vai pildīt atbalsta funkcijas.

Termins „ārpakalpojums” izmantojams arī tad, ja *līgumslēdzējs* ir meitasuzņēmums, un neatkarīgi no tā, vai uzdevumi tiek veikti saskaņā ar tirgus nosacījumiem vai ne.

Principāls un *līgumslēdzējs* var atrasties vienā un tajā pašā ekonomiskajā teritorijā vai dažādās ekonomiskajās teritorijās. Faktiskā atrašanās vieta neietekmē ne vienas, ne otras vienības klasificēšanu.

Principāls

Vienība, kas noslēdz līgumattiecības ar citu vienību (*līgumslēdzēju*), lai šī cita vienība veiktu konkrētus uzdevumus, piemēram, ražošanas procesa daļu vai pat pilnu ražošanas procesu, sniegtu nodarbinātības pakalpojumus vai pildītu atbalsta funkcijas.

Līgumslēdzējs

Vienība, kas, pamatojoties uz līgumattiecībām ar *principālu*, veic konkrētus uzdevumus, piemēram, ražošanas procesa daļu vai pat pilnu ražošanas procesu, sniedz nodarbinātības pakalpojumus vai pilda atbalsta funkcijas. Lieto arī terminu *apakšuzņēmējs*. NACE klasifikācijā *līgumslēdzēja* veiktās darbības ir raksturotas kā darbības, kuras veic „par samaksu vai saskaņā ar līgumu”.

Ražošana

Materiālu, vielu vai sastāvdaļu fiziska un/vai ķīmiska pārveidošana jaunā produkcijā. Šie materiāli, vielas vai sastāvdaļas ir izejvielas, kas ir lauksaimniecības, mežsaimniecības, zvejniecības vai ieguves rūpniecības produkti, kā arī citu ražošanas darbību izstrādājumi vai pusfabrikāti.

Apakšuzņēmējs

Sk. līgumslēdzējs

Klasificēšanas noteikumi

Šajos noteikumos ir izklāstīts, kā klasificējamās principālu un līgumslēdzēju ārpakalpojumu darbības saskaņā ar definīcijām sadaļā „Terminoloģija”. Jāpiebilst, ka šie noteikumi attiecas vienīgi uz ārpakalpojumu klasificēšanu, bet gadījumā, ja principāli vai līgumslēdzēji ir iesaistīti arī citās darbībās, tad to pamatdarbību nosaka, visām darbībām piemērojot 60.–79. punktā izklāstītos pievienotās vērtības principus (*saskaņā ar numerāciju NACE 2. red. pamatnostādņēs*).

Rūpnieciskās ražošanas procesa daļu nodošana ārpakalpojumu sniedzējiem

Principāls deleģē līgumslēdzējam rūpnieciskās ražošanas procesa daļu.

Klasificēšanas noteikumi

Principāls klasificējams kā pilna ražošanas procesa veicējs. Līgumslēdzējs ir klasificējams pie vienībām, kuras ražo tādu pašu produkciju vai sniedz tādus pašus pakalpojumus, bet savā vārdā.

Pilna rūpnieciskās ražošanas procesa nodošana ārpakalpojumu sniedzējiem (i)

Principāls, kuram pieder galvenie izejmateriāli, slēdz apakšlīgumu ar citu vienību par pilnu produkcijas rūpnieciskās ražošanas procesa izpildi.

Klasificēšanas noteikumi

Principāls, kuram pieder galvenie izejmateriāli (piem., audumi un pogas apģērbu ražošanai, kokmateriāli un metāla piederumi mēbeļu ražošanai) un kuram tādējādi pieder arī galīgā izlaide, bet kurš ražošanu pilnībā uzticējis līgumslēdzējiem, tiek klasificēts NACE C sadaļā (Apstrādes rūpniecība) – klasē, kas atbilst pilnam ražošanas procesam. Līgumslēdzējs ir klasificējams pie vienībām, kuras ražo tādu pašu produkciju, bet savā vārdā.

Pilna rūpnieciskās ražošanas procesa nodošana ārpakalpojumu sniedzējiem (ii)

Principāls, kuram nepieder galvenie izejmateriāli, slēdz apakšlīgumu ar citu vienību par pilnu produkcijas ražošanas izpildi.

Klasificēšanas noteikumi

Principāls, kurš ražošanu nodevis citiem un kuram nepieder izejmateriāli, klasificējams G sadaļā „Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība” (atkarībā no darbības un konkrētās pārdotās produkcijas) — ja tas veic tikai šo darbību. Ja tas veic arī citas darbības, tad tas klasificējams saskaņā ar pievienotās vērtības principu: tas varētu būt G sadaļā vai citās sadaļās.

Līgumslēdzējs ir klasificējams pie vienībām, kuras ražo tādu pašu produkciju, bet savā vārdā.

Būvdarbu nodošana ārpakalpojumu sniedzējiem

Principāls slēdz apakšlīgumu par būvdarbu izpildi ar citām vienībām, bet saglabā vispārējo atbildību par būvdarbu procesu.

Klasificēšanas noteikumi

Gan principāls, gan līgumslēdzēji ir klasificējami NACE F sadaļā (Būvniecība) – veiktajiem būvdarbiem atbilstošā klasē.

Atbalsta funkciju nodošana ārpalpojumu sniedzējiem

Principāls veic pilnu ražošanas (produkcijas ražošanas vai pakalpojumu sniegšanas) procesu vai tā daļu, bet dažas atbalsta funkcijas, piemēram, grāmatvedības uzskaiti vai datorpalpojumus, deleģē līgumslēdzējam. Šīs atbalsta funkcijas neveido pamatražošanas procesa daļu, tās nav tieši saistītas ar galīgās produkcijas vai pakalpojuma radīšanu, bet atbalsta principāla kā ražošanas vienības vispārējo darbību.

Klasificēšanas noteikumi

Principālu klasificē ar to pašu NACE kodu, kas atbilst pamatražošanas procesam. Līgumslēdzējs ir klasificējams saskaņā ar konkrēto darbību, ko tas veic, piemēram, NACE 69.20 (Uzskaites, grāmatvedības, audita un revīzijas pakalpojumi; konsultēšana nodokļu jautājumos), NACE 62.02 (Konsultēšana datoru pielietojumu jautājumos) u. c.

Nodarbinātības pakalpojumu nodošana ārpalpojumu sniedzējiem

Ja ārpalpojumu sniedzējiem nodod nodarbinātības pakalpojumus, tad jāievēro atšķirība starp ārpalpojumu izmantošanu uz laiku vai ilgstoši jeb pastāvīgi.

Klasificēšanas noteikumi:

a) ja ārpalpojumus izmanto uz laiku, tad principālu klasificē atbilstoši faktiski veiktajai darbībai (piemēram, ražošana).

Līgumslēdzēju klasificē saskaņā ar NACE 78.20 (Nodrošināšana ar personālu uz laiku);

b) ja ārpalpojumus izmanto ilgstoši vai pastāvīgi, tad principālu klasificē atbilstoši faktiski veiktajai darbībai (piemēram, ražošana).

Līgumslēdzēju klasificē saskaņā ar NACE 78.30 (Pārējo cilvēkresursu vadība).

Pakalpojumu sniegšanas darbību nodošana ārpalpojumu sniedzējiem

Principāls slēdz apakšlīgumu ar citu vienību par pakalpojuma daļas vai pilnu pakalpojumu sniegšanu (izņemot atbalsta funkcijas; sk. noteikumu „Atbalsta funkciju nodošana ārpalpojumu sniedzējiem”).

Klasificēšanas noteikumi:

a) principāls, kurš slēdz līgumu par pakalpojumu veidojošu darbību daļu nodošanu ārpalpojumu sniedzējiem, klasificējams kā visa pakalpojuma procesa sniedzējs. Līgumslēdzējs klasificējams saskaņā ar to pakalpojuma piedāvājuma daļu, ko tas uzņemies izpildīt;

b) ja principāls slēdz apakšlīgumu par pakalpojumu sniegšanu pilnā apjomā, tad gan principāls, gan līgumslēdzējs klasificējami kā pilna pakalpojuma sniedzēji.

Visa lauksaimniecības vai dzīvnieku audzēšanas procesa nodošana ārpakalpojumu sniedzējiem (i)

Principāls, kuram pieder sēklas vai augi (sējeņi, spraudēni vai zari) vai augļu koki (tostarp vīnogulāji), vai dzīvnieku ganāmpulki, slēdz apakšlīgumu ar citu vienību par pilna lauksaimniecības vai dzīvnieku lauksaimniecības produktu ražošanas procesa izpildi.

Klasificēšanas noteikumi

Principāls, kuram pieder sēklas vai augi (sējeņi, spraudēni vai zari) vai augļu koki (tostarp vīnogulāji), vai dzīvnieku ganāmpulki un tādējādi arī galīgā izlaide, bet kurš ražošanas izpildi nodod līgumslēdzējiem, klasificējams 01. nodaļā – klasē, kas ietver pilnu ražošanas procesu.

Līgumslēdzējs klasificējams 01.6 grupas atbilstošā klasē.

Visa lauksaimniecības vai dzīvnieku audzēšanas procesa nodošana ārpakalpojumu sniedzējam (ii)

Principāls, kuram nepieder sēklas vai augi (sējeņi, spraudēni vai zari) vai augļu koki (tostarp vīnogulāji), vai dzīvnieku ganāmpulki, slēdz apakšlīgumu ar citu vienību par pilna ražošanas procesa izpildi.

Klasificēšanas noteikumi

Principāls, kurš ražošanas izpildi nodevis citiem un kuram nepieder sēklas vai augi (sējeņi, spraudēni vai zari) vai augļu koki (tostarp vīnogulāji), vai dzīvnieku ganāmpulki, klasificējams G sadaļā „Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība” (atkarībā no darbības un konkrētās pārdotās produkcijas) — ja tas veic tikai šo darbību. Ja tas veic arī citas darbības, tad tas klasificējams saskaņā ar pievienotās vērtības principu: tas varētu būt G sadaļā vai citās sadaļās.

Līgumslēdzējs ir klasificējams pie vienībām, kuras ražo tādu pašu produkciju, bet savā vārdā.

Pilna mežsaimniecības ražošanas procesa nodošana ārpakalpojumu sniedzējiem (i)

Principāls, kuram pieder koki, slēdz apakšlīgumu ar citu vienību par pilna mežsaimniecības produkcijas ražošanas procesa izpildi.

Klasificēšanas noteikumi

Principāls, kuram pieder koki un tādējādi arī galīgā izlaide, bet kurš ražošanas izpildi nodevis līgumslēdzējiem, klasificējams 02. nodaļā – klasē, kas ietver pilnu ražošanas procesu.

Līgumslēdzējs klasificējams klasē 02.40.

Pilna mežsaimniecības ražošanas procesa nodošana ārpakalpojumu sniedzējiem (ii)

Principāls, kuram nepieder koki, slēdz apakšlīgumu ar citu vienību par pilna ražošanas procesa izpildi.

Klasificēšanas noteikumi

Principāls, kurš ražošanu nodevis citiem un kuram nepieder koki, klasificējams G sadaļā „Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība” (atkarībā no darbības un konkrētās pārdotās produkcijas) — ja tas veic tikai šo darbību. Ja tas veic arī citas darbības, tad tas klasificējams saskaņā ar pievienotās vērtības principu: tas varētu būt G sadaļā vai citās sadaļās.

Līgumslēdzējs ir klasificējams pie vienībām, kuras ražo tādu pašu produkciju, bet savā vārdā.

Pilna akvakultūras ražošanas procesa nodošana ārpakalpojumu sniedzējiem (i)

Principāls, kuram pieder zivju mazuļi, slēdz apakšlīgumu ar citu vienību par pilna akvakultūras produkcijas ražošanas procesa izpildi.

Klasificēšanas noteikumi

Principāls, kuram pieder zivju mazuļi un tādējādi arī galīgā izlaide, bet kurš ražošanas izpildi nodevis līgumslēdzējiem, klasificējams 03.2 grupā – klasē, kas ietver pilnu ražošanas procesu.

Līgumslēdzējs klasificējams 03.2 grupas atbilstošā klasē.

Pilna akvakultūras ražošanas procesa nodošana ārpakalpojumu sniedzējiem (ii)

Principāls, kuram nepieder zivju mazuļi, slēdz apakšlīgumu ar citu vienību par pilna ražošanas procesa izpildi.

Klasificēšanas noteikumi

Principāls, kurš ražošanu nodevis citiem un kuram nepieder zivju mazuļi, klasificējams G sadaļā „Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība” (atkarībā no darbības un konkrētās pārdotās produkcijas) — ja tas veic tikai šo darbību. Ja tas veic arī citas darbības, tad tas klasificējams saskaņā ar pievienotās vērtības principu: tas varētu būt G sadaļā vai citās sadaļās.

Līgumslēdzējs ir klasificējams pie vienībām, kuras ražo tādu pašu produkciju, bet savā vārdā.

Pilna enerģijas ražošanas procesa nodošana ārpakalpojumu sniedzējiem (i)

Principāls, kuram pieder energoresursi (piemēram, naftas produkti, akmeņogles, gāze, koksne, lauksaimniecības atkritumi, atlikumi u. c.), slēdz apakšlīgumus ar citu vienību par pilna enerģijas ražošanas procesa izpildi.

Klasificēšanas noteikumi

Principāls, kuram pieder energoresursi (piemēram, naftas produkti, akmeņogles, gāze, koksne, lauksaimniecības atkritumi, atlikumi u. c.) un tādējādi arī galīgā izlaide, bet kurš ražošanas izpildi nodevis līgumslēdzējiem, klasificējams D sadaļā – klasē, kas atbilst pilnam ražošanas procesam.

Līgumslēdzējs klasificējams D sadaļas atbilstošā klasē.

Pilna enerģijas ražošanas procesa nodošana ārpalpojumu sniedzējiem (ii)

Principāls, kuram nepieder energoresursi (piemēram, naftas produkti, akmeņogles, gāze, koksne, lauksaimniecības atkritumi, atlikumi u. c.), slēdz apakšlīgumu ar citu vienību par pilna enerģijas ražošanas procesa izpildi.

Klasificēšanas noteikumi

Principāls, kurš ražošanas procesa izpildi nodevis citiem un kuram nepieder energoresursi (piemēram, naftas produkti, akmeņogles, gāze, koksne, lauksaimniecības atkritumi, atlikumi u. c.), klasificējams D sadaļas 35.14 vai 35.23 klasē (atkarībā no darbības un konkrētās pārdotās produkcijas) — ja tas veic tikai šo darbību. Ja tas veic arī citas darbības, tad tas klasificējams saskaņā ar pievienotās vērtības principu.

Līgumslēdzējs ir klasificējams pie vienībām, kuras ražo tādu pašu produkciju, bet savā vārdā.

Cita veida pilna produkcijas ražošanas procesa nodošana ārpalpojumu sniedzējiem

Zvejas, ieguves rūpniecības un karjeru izstrādes un ūdens piegādes gadījumos principāls, kurš ražošanu uzdevis citiem, klasificējams G sadaļā „Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība” (atkarībā no darbības un konkrētās pārdotās produkcijas) — ja tas veic tikai šo darbību. Ja tas veic arī citas darbības, tad tas klasificējams saskaņā ar pievienotās vērtības principu: tas varētu būt G sadaļā vai citās sadaļās.

Līgumslēdzējs ir klasificējams pie vienībām, kuras ražo tādu pašu produkciju vai sniedz tādus pašus pakalpojumus, bet savā vārdā.